

Pierre Corneille

Cid

TRAGEDIJA U PET ČINOVA

Preveo Tomislav Prpić

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

PRVI ČIN _____	4
DRUGI ČIN _____	18
TREĆI ČIN _____	37
ČETVRTI ČIN _____	53
PETI ČIN _____	66
RJEČNIK _____	79

Osobe:

DON FERNANDO, prvi kastilski kralj
DONA URAKA, kastilska infantkinja
DON DIEGO, don Rodrigov otac
DON GOMEZ, grof Gormaz, Himenin otac
DON RODRIGO, Himenin dragi
DON SANCHO, zaljubljen u Himenu
DON ARIJA, kastilski plemić
DON ALONSO, kastilski plemić
HIMENA, don Gomezova kći
LEONORA, infantkinjina odgojiteljica
ELVIRA, Himenina odgojiteljica
PAŽ infantkinjin

Radnja se odvija u Sevilji.

PRVI ČIN

Kod Himene

1. prizor

HIMENA, ELVIRA

HIMENA

Nijednu riječ mog oca ne tajiš ovaj tren?
Tvoj izvještaj je iskren, Elviro, otvoren?

ELVIRA

Ah, sva sam razdragana, još i sad, nakon svega!
On poštuje Rodriga - ko vi što ljubite ga,
Pa ako dobro vidim, ne prosudih li krivo,
On traži da tu ljubav i uzvratite živo.

HIMENA

Moj izbor mu se sviđa? Moj izbor godi njemu?
Po čemu sudiš, draga, ponovi mi, po čemu?
Pouči me još jednom: tu ima neke nade?
Ne, još mi nije dosta - te riječi tako slade!
Sve, sve će biti malo, što kažeš kod te zgone.
Pokazati se javno! O, slatke li slobode!
A što moj otac reče? Baš neće da se smire?
Već revnuje Rodrigo s don Sanchom kod Elvire?
Ti nisi valjda dala naslutiti da sam ja
Ma kojem od njih sada u duši sklonija.

ELVIRA

Prikazah srce koje za ljubav malo haje
Pa niti nadu ruši, nit neku nadu daje,
Nit prijekim okom gleda, nit nježno povrh mjere,
Već očevo nalog čeka da muža izabere.
To štovanje ga ganu. O, sav je pritom cvao!
Jest, ustima je, licem čvrst dokaz za to dao.
Opširnija da budem, to želje vaše traže,
Pa čujte što u hitnji baš za vas troje kaže.
»Kći zna što traži dužnost, a oni su plemići.
Obojica su vjerni i smioni mladići,
I lako ih je prozret: vrlina im je ista.
Sva pradjedovska hrabrost u očima im blista;
Pogotovu te crte, što lik Rodrigov tvore,
O uzvišenom, čvrstom i hrabrom mužu zборе,
O domu koji daje tolike borce vrle,
Gdje lovor-vijence djeca pri porodu već grle.
I ocu mu je nekad svu hrabrost svijet priznavao -
Dok bješe još u snazi, on bješe čudo pravo.
I nabori na čelu - sve urezana djela -
Dokazuju tko bješe taj čovjek srca smjela.
Vrline iste rese, ja mislim, i Rodriga,
I eto, kći će meni ugodit ljubeći ga.«
No morao je uto u vijeće poći smjesta;
Naš razgovor, što počeo, u trenu tako presta.
Te škrte riječi ipak pokazuju bar to,
Da nije neodlučan, da izbira očito.
Za kraljevskoga sina odgojitelja traže.
Vaš otac ima primit tu počast, svijet to kaže,
I o tom nema sumnje, jer njemu nema ravna,
Po vrijednosti tu nema junaka tako slavna.
Kraj opravdane nade Rodrigo da se boji
Takmaca, suparnika? Da sumnju neku goji?
A kako don Rodrigo na oca prenije žar,
Pri izlasku iz vijeća, da predloži tu stvar,
On neće gubit vrijeme i sve će dobro biti.
Jest, sve će vam se želje, već znate, ispuniti.

HIMENA

No duša mi je, ćutim, sva smućena već sada
Pa odbija tu radost jer na nju teško pada.
Sudbina zna u trenu promijenit obraz svoj.
Ah, obrata se bojim u divnoj sreći toj!

ELVIRA

O, vidjet ćete sami da strah tu vara vas.

HIMENA

No, hajdmo, pa što bude. Ja čekam o tom glas.

2. prizor

Kod Infantkinje

INFANTKINJA, LEONORA, PAŽ

INFANTKINJA

Uputite se, pažu, izvijestite Himenu
Da moje prijateljstvo nemarnost kori njenu;
Što oteže ovako? Što ne dođe već k meni?

Ulazi paž.

LEONORA

U čežnji ste mi, gospo, sve dane pogruženi.
Vi nastojite saznat u razgovoru s njom
Daleko li već stiže u žaru ljubavnom?

INFANTKINJA

I s razlogom, dakako: nagonih je i sama
Da prihvati svu patnju, svu muku toga plama.
Himena dragog dobi jer ja to sama hoću.
Tek tako i on svlada tu njezinu hladnoću.
Za ljubavnike skovali ja sama lanac taj
Pa moram nastojati da vidim mucu kraj.

LEONORA

Ti ljubavnici, gospo, približuju se sreći
No vaš je bol, međutim, sve žešći, sve to veći.
Zar uzvišeno srce ovako teško pati
Zbog najvećeg veselja što mladu ljubav prati?
Golemu pažnju paru iskazujete tom

Pa zar vas sreća mladih sad čini nesretnom?
No zalijećem se, eto! Radoznalosti vajna!

INFANTKINJA

Ah, dvostruka je žalost kad ostaje ko tajna!
Čuj, dakle, kako hrabro ja suzbijah svoj plan
I kakve napadaje još i sad odbijam.
O, ljubav ti je silnik, bez milosti on radi!
Taj dragi, što ga dajem, taj vrli vitez mladi...
Ja... ja ga ljubim.

LEONORA

Kako?

INFANTKINJA

No, stavi ovdje ruku.
Treperi srce, vidiš... Prepoznajem po zvuku...
Moj pobjednik je ovo...

LEONORA

O, ja sam možda drska
Oprostite što kažem, no ta je ljubav mrska.
Zaboravljate sebe! Kud plovite, i kamo?
Ta kraljeva ste kćerka, a on je vitez samo!
I što bi kralj naš na to? Što Kastilja? Što?
To ne smetnite s uma ni načas, nipošto.

INFANTKINJA

Ja mislim na to, mislim, i umrla bih lako
No ne bih, Leonoro, ponizila se tako.
A mogla bih uzvratit: kod uzvišenih ljudi
Tek zasluga je glavno, pa s pravom ljubav budi.
O, mnogi bi mi primjer obranit mogo čast,
Da želim baš ispričat tu svoju tužnu strast!
No klonit ću se kušnje. Moj ugled zar da padne?
Prebrodit moram hrabro val strasti iznenadne.
Da, kraljeva sam kćerka, sve zborim sama sebi.
Od kralja nitko manji zavrijedio me ne bi.
Što ne smijem da uzmem, ja dadoh odmah sama,
Čim vidjeh da se neću obranit od tog plama.
Prepustih joj Rodriga, nek lance stavi njoj.

Užegoh oganj kod njih jer tako gasim svoj.
Pa kako neće duša, na koju pada mrak,
Nestrpljivo izgledat taj njihov skori brak?
Ti vidiš, mir i nadu u braku gledam tom.
Od nađe ljubav živi i umire nam s njom
Ko vatra Što se gasi kad hrane više nema.
Znam, trpjet ću i patit zbog zle sudbine, nijema,
No čim se svezu brakom, a to će se i zbiti,
Izgubit ću svu nadu i tako ozdraviti.
Rodriga volim i sad gdje pred tim brakom stoji:
Strahovite su muke, ti uzdisaji moji!
Učinila sam svoje i ja ga gubim sad
Pa znaš iz kojeg vrela proistječe moj jad.
Ah, bol je, Leonoro, u čežnji ljubav zvati
I čežnju svoju pritom ovako prezirati!
Moj duh se na dvije strane u mojem tijelu bori:
Tu uzvišena volja, a tamo strast što gori.
Taj brak je za me koban. Ja strepim, ja ga želim,
Ne mogu da se hrabro i do kraja veselim.
I ljubav i čast moja dragocjene su meni
Mrem, bili oni il ne ujedinjeni.

LEONORA

Ah, gospo, zar da riječi i nakon svega tratim?
Sad mogu reći samo da s vama i ja patim.
Čas prije ja vas korih, a sad mi vas je žao,
I sladak je i bridak taj jad, ovako zao,
No njenu draž i silu sad suzbija vrlina,
Pobijedit će čvrstoća, ne ljubav i milina.
Kolebljivoj će duši čvrstoća vratit mir.
Pomoći će i vrijeme i stišat će se vir.
U pravedna nebesa pouzdajte se k tome
Jer ona neće dati da jadi krepost slome.

INFANTKINJA

Sva nada mi je danas - baš nada izgubljena.

PAŽ

Po zapovijedi vašoj već dolazi Himena.

INFANTKINJA, *Leonori*

Na galeriju hajte, razgovarajte s njom.

LEONORA

Vi ostajete, gospo, u bolu sanjarskom?

INFANTKINJA

No još bih samo htjela, kraj svega jada tog,
Ukloniti bar malo trag suza s lica svog.
Ja dolazim.

3. prizor

INFANTKINJA, sama

Moj bože, od koga tražim spas!
Ukloni mi tu muku, o poslušaj moj glas!
Daj mira mojoj duši, čast, ime moje štiti
Da mogu svoju sreću u tuđoj osjetiti!
I za mene je valjan taj brak u mucu toj.
Ostvari ga što prije il duh okrijepi moj.
Sjedinite, nebesa, u sretnom braku njih!
Tek tako ću se riješit svih spona, mulca svih.
No ja već kasnim, eto. K Himeni moram sad.
U razgovoru s njome ublažit ću svoj jad.

4. prizor

Javni trg pred kraljevskom palačom

GROF, DON DIEGO

GROF

Pobijedili ste dakle, ta kralj je ovdje vlast
No samo ja sam imo da dobijem tu čast.
Odgojitelj ste knežev baš vi sad, uza sve to.

DON DIEGO

Ta počast, iskazana mom rodu, znak je, eto,
Da pravedni naš vladar zna kakva mu je cijena,
Da zasluga se sjeća iz minulih vremena.

GROF

Kraj svega dostojanstva i kraljevi su ljudi.
Kralj može da se vara i pogrešno da sudi.
A dokaz je taj izbor, što jasno zbori nama:
Kralj ne zna nagrađivati po novim zaslugama.

DON DIEGO

Ne spominjimo izbor. Razdražuje vas samo.
I zasluga i sklonost odlučit mogu tamo.
Naš kralj je samodržac i moramo ga štovat.
Mi ne smijemo tako nad odlukom mudrovat.
Ja dobih čast od kralja, a vi mu drugu dajte:
Povežimo se srodstvom, da, ne oklijevajte.
Jedinica je u vas, jedinic sin je moj.
Povežimo se krvno po bračnoj vezi toj.
Iskaž'te čast mom sinu, da zetom vama bude.

GROF

Tom vašem lijepom sinu sad bolju sreću nude.
Vi postadoste novom i svijetlom veličinom.
Ta čast ga mora drugom ispunjati taštinom.
Uputite nam kneza u vladarsku vještinu
I kako treba držat u vlasti pokrajinu -
Da bude strah i trepet kod podanika svih,
Da stječe ljubav dobrih, da bude bičem zlih.
I vojničke vrline ucijepite mu k tome.
U naporima treba da očvrsne, dabome,
U Marsovu umijeću da bude bez takmaca,
Dan i noć nek se mladić na sedlo spretno baca;
Nek znade kako mora pod oružjem počivat,
I tvrđave osvajati, i bitke sam dobivat.
No primjerom i zorno pokazat treba njemu
Da mladić bude valjan i savršen u svemu.

DON DIEGO

Tu pouku će naći - pa htio ili ne -
U knjizi mog života, kad strane okrene.

Moj život će mu reći i kako će se borit
I kako će i zemlje i narode pokorit.
Pokazat će mu kako da svrsta svoje čete
I kako da juriša i vijenac slave splete.

GROF

Ta pouka je knjiška, taj način vam je kriv,
Mnogostruko je bolji i jači primjer živ.
Što znači ovdje knjiga, niz minulih vrednota,
Kraj samo jednog dana mog sadanjeg života?
Da, vi ste hrabri bili no to je sjaj davnine,
A moj je mač još danas štit cijele kraljevine.
Aragon pred njim strepi i Granada sva dršće,
Pa Kastilja nema do grofa, brane čvršće
Naš dušmanin, tuđinac zavladao bi tu
Da mene nema ovdje da pružim zaštitu.
I svakog dana, trena moj ugled raste, jača!
Lovorike se nižu i pobjede mog mača.
Pod okriljem bi mojim taj kraljević u boju
Ispitat mogo sebe, pokazat hrabrost svoju.
Moj primjer gledajući pobijediti bi znao;
Plemenit bi ga značaj u vrevi poticao
I on bi...

DON DIEGO

Služili ste valjano kralju svom:
Ta vodili ste čete u boju poda mnom.
No dođe mrazna starost, kad tijelo slabi, vene.
Po junačkome srcu zamijenili ste mene.
I vi ste danas ono što nekoć bijah ja.
Okanimo se ipak tog ludog ograšja.
Ta vidite i sami, po ovoj zgodi baš,
Da razliku tu pravi sam kralj i vladar naš.

GROF

Ja zasluge tu stekoh, vi nagradu. A čemu?

DON DIEGO

Ta nagrada je dana ko dar zaslužnijemu.

GROF

Zaslužuje ju čovjek i sposoban i jak.

DON DIEGO

No vi ste odbijeni, a to je slabi znak.

GROF

O, dvoranin ste stari, vaš uspjeh - spletkat tajna.

DON DIEGO

Moj saveznik su bila tek moja djela sjajna.

GROF

Il bolje reći: starost nagrađuju sad tamo.

DON DIEGO

Odlučuje tek hrabrost, da znate, hrabrost samo.

GROF

Tko osta bez nje, nije ni vrijedan nje, dabome.

DON DIEGO

Tko osta bez nje, nije ni vrijedan nje, dabome.

GROF

Što? Ja da nisam vrijedan?

DON DIEGO

Vi.

GROF

To ćeš, starče, platit.
Po zasluži ti moram za besramnost uzvratit.

Pljusne ga.

DON DIEGO, trguvoši mač

Sad uzmi i moj život. Dovrši ovog trena.
Ta uvreda je prva, mom rodu nanesena.

GROF, izbivši svojim mačem don Diegu mač iz ruke

A što bi htio starac, ovako slab? Što može?

DON DIEGO

U nevolji sam ovoj bez snage osto, bože!

GROF

Tvoj mač ja imam sada no ja se neću prignut.
Ta čast bih ti iskazo! Ne, ja ga neću dignut.
Gojenac tvoj nek čita - pa htio ili ne -
Tu knjigu tvog života, te strane poučne.
Zasluzio je kaznu taj mrski govor tvoj.
Ta kazna bit će ukras toj knjizi ponosnoj.

5. prizor

DON DIEGO, sam

Nebesa, vidite li taj očaj, tu strahotu?
Doživio sam starost da dočekam sramotu!
Posjedila je kosa u ratovima meni
Da vidim lovor - vijence gdje leže uništeni.
Po Španiji mi cijeloj ta ruka pronije glas
Jer mnogo puta donije svem carstvu ovom spas.
Učvrstila je često i prijestolje svog kralja,
A sada pušta da me moj neprijatelj kalja.
O strašna uspomeno na prošle slavne zgone!
Što gradih cijeli život, u jednom danu ode!
O nova službo moja, sudbonosna si sada!
Ko s previsoke hridi u ponor čast mi pada!
Što? Grof će trijumfirat nad mojom prošlom dikom?
Neosvećen da umrem? Da živim s crnim likom?

Pa budi, grofe, vođom tom kraljeviću mom.
Ne pristaje ta služba stvorenju beščasnom.
O zavidniče tašti! Ne mogu primit više
Tu počast od svog kralja. Ta uvreda je briše.
Moj maču, služio si u nizu slavnih djela,
A sad si samo ukras mog zaleđenog tijela!
Moj maču, strah si nekoć zadavat svima znao,
A uvredu što pade sad nisi, nisi sprao!
Otiđi, ostavi me, ta posljednji sam stvor!
U bolje ruke prijeđi, osveti, riješi spor!

6. prizor

DON DIEGO, DON RODRIGO

DON DIEGO

Rodrigo, ti si hrabar?

DON RODRIGO

Da drugi pita to,
Iskusio bi...

DON DIEGO

Volim to lice ljutito.
Za moju tešku ranu taj gnjev je melem blag.
Prepoznajem krv svoju. Ti slijediš očev trag.
Kraj spremnosti se tvoje pomlađujem u trenu.
Moj sine, speri s mene tu ljagu nečuvenu.
Osveti me.

DON RODRIGO

A zašto?

DON DIEGO

Zbog uvrede! Strahota!
Obojicu nas smrtna očekuje sramota.
Zbog zaušnice. Star sam i poklopljen sramotom,
A inače bi drznik već platio životom.

Ne mogu već da držim taj mač u svojoj ruci
I zato ti ga dajem. Osveti, kazni, tuci!
Sramotu takvu može tek krv da spere, znaj.
Na bezočniku tome svu hrabrost iskušaj.
Sad ubij ili umri; i kažem ti, da znaš:
Pred strašnog borca, sine, ta prsa postavljaš.
Pod prašinom i krvi ne razbirah mu tijela
No vidjeh kako pred njim čak vojska bježi cijela
I kako hlabro razbi sto konjaničkih četa.
Vojskovođa je, vojnik i junak, slava svijeta,
No treba da ti kažem i tko je drznik taj.

DON RODRIGO

Nebesa! Tko je? Tko je?

DON DIEGO

Himenin otac, znaj.

DON RODRIGO

Himenin...

DON DIEGO

Šuti, znadem za oganj tvoje strasti
No vrijedan sam da živim tek živim li u časti,
A uvreda je veća gdje vrijeđa junak veći.
Sad znadeš sve. Ja neću ni slova više reći.
Osveti me, osveti, u borbi ravno stoj,
Pokaži, da si vrijedan svog oca, sine moj.
Ah, satire me bijedna taj udes teški, kleti!
Stog idi, trči, leti, osveti nas, osveti!

7. prizor

DON RODRIGO, sam

Smrtonosan je ubod što ga dobih,
Što iznenada moje srce probi.
U ovom sporu osvjetnik sam vajni,

Za uvredu sam ovdje predmet trajni.
Satrven gledam sve to
I ne mičem se, eto.
Već bijah blizu svojoj meti,
A sad - ta muka, bože sveti!

Pretrpio je muku - otac moj,
A zadaje, Himeno - otac tvoj!
Osvetit oca, a izgubit dragu!
Čast moja goni moju ljubav blagu!
Moj otac traži: ustaj, budi brži!
Himena dotle moju ruku drži!
Da svojoj dragoj skrivim?
Osramoćen da živim?
Taj izbor stvar je žuka!
Sve, sve je čudna muka!

Uvreditelj mog oca - otac njen!
Zar mora zato ostat nekažnjen?

Čast, ljubav, draga, otac dragi!
Tu kruta dužnost, ondje jaram blagi!
Zar mogu čast i sreću svoju spasiti?
Ne! Čast il radost tu će se ugasiti.
O nado duše užežene,
Plemenite i zaljubljene,
Moj žaru, tvorce mojih jada.
Moj dušmanine strašni sada!

U koju svrhu šalje nadu bog?
Da spasim ljubav ili oca svog?

U propast, dušo, radije sad kreni.
Ta obvezan sam ocu i Himeni.
Osvetit se? Da ona na me plane?
Mirovat? Da me prezirati stane?
Ja mogu tek bez nade ostat,
Il nevrednikom njom postat.
Moj jad sve raste - muka živa.
Dok tražim lijek - bol dvostruk biva.

Pa hajde, dušo, u smrt sada kreni,
Uštedjet ćeš bar uvredu Himeni.

No u toj smrti nema smisla jasna,
Ta smrt, štoviše, i ne bi bila časna.
A uspomena? Španija će reći:
Svoj rod on kalja ovako odlazeći.
Da, smućen sam no vidim jasno
Da gubim dragu. Sve je kasno
Pa zar da varam sebe sama,

Da jad poraste, moja čama?
Himenu gubim, svoju nježnu strast,
No desnicom ću spasit barem čast.
Moj duh se vara, smućen sam i tužan.
Svom ocu sve sam - prije svega - dužan.
A mač i tuga smrt će dati istu.
No krv ću predat - kakvu primih - čistu.
    Zbog nemara se sam već korim.
    Sad hitim, hoću da se borim.
    Himenin otac skrivi sve to,
    Oklijevao sam, stid me, eto.
No što da čekam, sad je pravi tren.
Ta moj je otac danas uvrijeđen.

DRUGI ČIN

U dvorani palače

1. prizor

DON ARIJA, GROF

GROF

Među nama da priznam: jest, kako sam reko,
Zbog jedne riječi planuh i zađoh predaleko
No lijeka više nema i svršena je stvar.

DON ARIJA

Naš kralj ne želi borbe. Suspregnite svoj žar.
On želi pomirenje i ljutit mu je glas.
Svom vlašću on će sada istupit protiv vas.
I obrana je vaša, moj grofe, slaba, da;
Čast uvrijeđenog starca, pa teška uvreda
Zahtijevaju sad više od pokajničkih riječi:
Tu ranu može, mislim, tek pokora da liječi.

GROF

Naš vladar može sa mnom da čini što ga volja.

DON ARIJA

Od pogreške s don Diegom ta srdžba nije bolja.
Vas kralj još i sad voli. Umirite ga, dajte.
On reče: »Tako hoću.« A vi ne oklijevajte.

GROF

Ni neposlušnost nije toliki zločin baš
Kad slavu i svoj obraz, sve svoje spasavaš,
A zasluge su moje, don Arija, tolike,
Da mogu njima grijehе iskupit svekolike.

DON ARIJA

Naš vladar nije dužan da plati djela ratna
Svom podaniku nikad, ma kako bila znatna.
Ta dužnost nam je služiti svom kralju, vi to znate.
Pa ipak sebi, grofe, koješta umišljate.
Ta samosvijest je igra, da, igra sa životom.

GROF

O, možda, samo želim i uvjeriti se o tom.

DON ARIJA

Što? Bojite se vladara, jer u njega je moć.

GROF

No mene ipak neće progutati jedna noć.
Jest, kralj se može na me svim silama okomit,
No prije moje smrti to carstvo će se slomit.

DON ARIJA

Što? Vlast vladara našeg ne zadaje vam strah?

GROF

Ne. Osto bi bez žezla, to znam, u isti mah.
I suviše je njemu do moje glave stalo:
Ta s ovom mojom glavom i prijestolje bi palo.

DON ARIJA

Svoj razum poslušajte, odbacite tvrdoću.
Moj savjet vam je dobar.

GROF

Odlučih, znadem što ću.

DON ARIJA

Pa što da kažem ovdje? Izvijestit moram kralja.

GROF

Da neću poniženja što moje ime kalja.

DON ARIJA

Suprotstavljanja, grofe, ne podnose vladari.

GROF

Završili smo. Neću da zborim o toj stvari.

DON ARIJA

Ne pomaže moj govor. Pa onda, grofe, zbogom.
Lovorike vas neće pred kaznom spasit strogom.

GROF

O, čekat ću bez straha!

DON ARIJA

No loše ćete proći.

GROF

Pa onda će don Diego do svojeg prava doći.

Ostao je sam.

Tko ne preza pred smrću, ne boji se ni prijetnje.
Na najgore sam spreman bez straha i pometnje.
Na nesreću me mogu osudit svojom vlasti,
No ne mogu me sklonut da živim lišen časti.

2. prizor

Trg pred kraljevskom palačom

GROF, DON RODRIGO

DON RODRIGO

Dvije riječi.

GROF

Da.

DON RODRIGO

Još sumnjam no sumnju ćeš oborit.
Don Diega dobro poznaš?

GROF

Da.

DON RODRIGO

Tiše ćemo zborit.
Taj starac bješe nekoć, znaš i sam, veličina,
Utjelovljena hrabrost, čast, krepost i vrlina.

GROF

Da, možda.

DON RODRIGO

Znaš li, grofe, da moje plamte zjene
Po nasljedstvu, po ocu?

GROF

Što onda? Briga mene!

DON RODRIGO

Naučit ću te, dođi, ta nećemo daleko.

GROF

Hvalisavac si mladi!

DON RODRIGO

Govori tiše, rekoh.

Jest, mlad sam ali tko je plemenitoga roda,
Ne želi čekat da mu razvitak hrabrost poda.

GROF

Što? Sa mnom da se mjeriš? Taštinu isto tako
Od svojeg oca dobi? Još nisi mačem mako!

DON RODRIGO

Ovakvi mogu odmah pokazat pest junaka.
Za prvi susret traže baš pravoga vještaka.

GROF

A znaš li dobro tko sam?

DON RODRIGO

Znam, nisi to što ja,

Gdje tvoje ime čuju, strah odmah izbija.
Te pobjedničke palme što rese čelo tvoje
Već proriču, dakako, blizinu smrti moje.
Znam, desnica je tvoja tek pobjedama vična
No hrabrosti će mojoj i snaga biti slična.
Ja branim svojeg oca i čin je taj izvediv.
Nepobijeđen još stojiš no nisi nepobijeđen.

GROF

Ovako zbori hrabro i uzvišeno biće.
Ja danomice gledah te zjene ko otkriće.
Čast Kastilje cijele baš u tebi sam gledao,
I rado bih ti kćerku, Himenu svoju predo.
Znam dobro daje ljubiš i volim to, da znaš,
Što svojoj nježnoj strasti svoj dug pretpostavljaš;
Što zbog nje nije strado plemeniti tvoj žar,
Što mogu da ga štujem ko uzvišeni dar
I što sam, birajući svog zeta sve te dane,

Junaka izabrao i viteza bez mane.
Da, ja se tebi divim, junačina si ti,
No žao mi je tebe i tvoje mladosti.
Obuzdaj kobni nagon, do ponora te vodi,
Od nejednake borbe tu ruku oslobodi
Jer mnogo slave ne bih tom borbom steći mogo:
Gdje ne prijete opasnost, tu časti nema mnogo.
Ta svijet bi reko: s malom oborio ga mukom,
A ja bih zbog te smrti tek s tugom osto žuhkom.

DON RODRIGO

Kraj drskosti tolike ta sućut malo vrijedi.
Oduzima mi ugled, a život, život štedi.

GROF

Iziđi.

DON RODRIGO

Dođi sada. Na riječi budi škrt.

GROF

Dojadio ti život?

DON RODRIGO

A tebe plaši smrt?

GROF

Ti vršiš svoju dužnost, pa neka, čekam čin
Jer očevu sramotu preživjet neće sin.

3. prizor

Kod Infantkinje

INFANTKINJA, HIMENA, LEONORA

INFANTKINJA

Himeno moja, svladaj te boli, tu slaboću.
U nesreći sad trebaš svu stalnost, svu čvrstoću.
Oluja nije jaka i mir će opet doći.
Oblačić prekri sreću al on će brzo proći.
Ta odgoda je mala pa čemu misli crne.

HIMENA

Ah, sva sam satrvena jer moja nada trne!
Moj mir u trenu razbi oluja teška s gromom
I pouzdano prijete mom srcu brodolom.
Izdahnut ću u luci. Naš žar je bio jak,
I očevi su naši odobrili taj brak.
Te dobre, mile vijesti iznesoh pred vas sama
U času kad se rodi taj sukob i ta čama,
U času kad vam stiže taj novi, kobni glas
Da razori svu nadu, a čekala sam spas.
O mahnitosti drska, o slavičnosti kleta!
Tvoj teški jaram trpi sve prvo plemstvo svijeta!
O časti, znaš što želim, a ne daš se umolit.
Koliko li ću suza zbog tvoje vlasti proilit!

INFANTKINJA

A zašto da te plaši taj sukob tako vatren?
Onako kako planu, ugasit će se za tren.
O, previše je bučan, i kratak mu je vijek
Jer kralj već traži izlaz, sam kralj već traži lijek.
I dobro znaš i sama da s tobom patim sad,
Da želim sve učiniti da prestane taj jad.

HIMENA

Ta uvreda je smrtna, stvar časti i poštenja
Pa nagodbe tu nema, ne, nema pomirenja.
Ne pomaže tu sila ni mudrost: peče rana.
Izliječit bi je mogli tek naoko, izvana.
U srcima je mržnja i ona se još drži.
Taj oganj je prikriven no zato ljuće prži.

INFANTKINJA

No vaša sveta veza, Himeno, vjeruj meni,
Raspršit može mržnju otaca zavađenih.
Jest, ljubav će pobijedit, vaš žar je tako jak!
Provaliju će brzo premostit sretan brak.

HIMENA

Don Diegu čast je prvo, a moj je otac kamen
Pa nada moja slabi, a raste samo plamen.
Što mogu? Suze teku po obrazima mojim.
Zbog prošlosti ja trpim, budućnosti se bojim.

INFANTKINJA

A zašto? Zar te plaši taj iznureni lik?

HIMENA

Rodrigo je tu hrabar!

INFANTKINJA

No premlad protivnik...

HIMENA

Ah, odvažni su ljudi žestoki, nagli, eto...

INFANTKINJA

Ne, nemoj ga se bojat, Himeno, uza sve to.
Ta previše te ljubi pa neće gnjev tvoj tražit.
Dvije riječi tvoje mogu Rodrigov gnjev ublažit.

HIMENA

Ne poslušaj li mene, strahota, očaj ljudi!
A poslušaj li ipak, osudit će ga ljudi!
Da mladić takva roda podnese takvu stvar!
Priklonio se meni il suzbio svoj žar,
Poštovao me sada il bio kao hrid,
Zbunjivat ću se trajno i osjećat ću stid.

INFANTKINJA

Plemenita Himena toliko trpi tužna,
A ipak joj je tuđa i pomisao ružna.
Jest, mogla bi zaslužnjit tog savršenog dragog
I kod sebe ga držat do časa sklada blagog
Da ne bi srto u boj zbog osjećaja časti.
No zar bi onda našla svoj mir u svojoj strasti?

HIMENA

Ah, s mene bi tad spao sav teret mojih briga!

4. prizor

INFANTKINJA, HIMENA, LEONORA, PAŽ

INFANTKINJA

Ej, pažu, hajte odmah, dovedite Rodriga!

PAŽ

No on je s grofom...

HIMENA

Bože!

INFANTKINJA

Govorite sad! No?

PAŽ

Iz palače su pošli, baš sada, zajedno.

HIMENA

Zar sami?

PAŽ

Posve sami, i pritom tiho zbore.
U prepirci su, mislim.

HIMENA

Znam, idu da se bore!
Oprostite Himeni što užurbano bježi.

5. prizor

INFANTKINJA, LEONORA

INFANTKINJA

Obuzimlje me nemir sve mučniji i teži.
Ja plačem s njenih jada, a ljubav mi se budi.
Moj duh za njenim dragim, za don Rodrigom žudi.
Ta nesretna sudbina što rastavlja njih dvoje
Sad budi moje nade no tim i muke moje.
U rastanku tog dvoga ja vidim kobnu sjenu
No pri tom ćutim, bijedna, i radost prikrivenu.

LEONORA

Zar tako čista duša, što krepost znači samu,
Da podlegne u trenu tom kukavičkom plamu?

INFANTKINJA

Ne nazivaj ga takvim u času kad me svlada,
Kad nada mnom već snažno i pobjednički vlada.
Ah, štuj ga, Leonoro, dragocjen mi je znaj!
Neprestano se nadam dok oganj gori taj.
Himena gubi dragog, a ja se slabo branim.
Ja svagdje tražim njega i sve se nadom hranim.

LEONORA

Vi popuštate čuvstvu? A gdje je otpor ljuti?
Gdje krepost vaša slavna? Vaš razum pri tom šuti?

INFANTKINJA

Ah, moja Leonoro, moj razum slabo radi
Jer srce prima otrov i otrovom se sladi.
Bolesnik koji bolest i nemoć svoju voli
Ne želi da se liječi i pušta da ga boli!

LEONORA

To zlo je slatko vama, vas zavodi vaš žar
No vama, gospo moja, Rodrigo nije par.

INFANTKINJA

I predobro to znadem no sva vrlina strada
Kad ljubav godi srcu u kojem tako vlada.
Ah, padne l' slavni ratnik, ma kako hrabar bio,
Pobjeditelj Rodrigo uzvisit bi se smio!
Bez zazora bih mogla da ljubim njega tada.
Ta udarce bi nove još mogao da zada.
Već sada tvrdim smjelo: ko junak će se borit
I kraljevstva će cijela s lakoćom on pokorit.
Ta ljubav što se nada dočarava mi dalj:
U Granadi već sjedi na prijestolju ko kralj,
A Mauri sa strepnjom već idu pred vladara.
Aragon zatim prima svog novog gospodara.
I Portugal već pada no kob ga dalje vodi.
On slijedi visok poziv i preko mora brodi
Da natopi svoj lovor, u Africi, zlom krvi.
Na koncu: sve što mogu junaci naši prvi,
Sve može i Rodrigo pa pobijedi li sad,
Moj žar će moja slava, moj ponos biti tad.

LEONORA

Ah, vi se zanosite, vaš duh ga vijencem kiti,
A ove borbe ovdje i neće možda biti!

INFANTKINJA

Grof uvrijedi Rodriga i oba kreću eno;
Zar nije, Leonoro, već time sve rečeno?

LEONORA

Pa dobro, pobit će se no tko će točno znati?
Rodrigo možda neće vaš plamen uzvraćati.

INFANTKINJA

Što mogu? Duh mi luta i nemoćno vrluda!
Sad vidiš kako trpim zbog ljubavi, ja luda!
U moju sobu dođi i utjehu mi daj.
U nevolji me ovoj bar ti ne ostavljaj.

6. prizor

Kod kralja

DON FERNANDO, DON ARIJA, DON SANCHO

DON FERNANDO

Taj grof je pun taštine i razum izda njega!
Zar misli da mu mogu oprostiti nakon svega?

DON ARIJA

U ime veličanstva govorio sam s njim
No uzalud se trudih da grofa uvjerim.

DON FERNANDO

Gle podanika drskog! Tu nema traga maru
Da pokaže svoj posluš, da ugodi vladaru!
On vrijeđa don Dijega, on prezre kralja svog!
Po svojoj glavi radi sred ovog dvora mog!
Vojskovođa je velik no stići će ga sud.
Ukrotit ću tu taštu i naprasitu ćud.
Pa nek je hrabrost sama, bog rata! Tu će stati,
Iskusit će što znači svog kralja ne slušati!
Zaslužio je kaznu jer vrijeđa sve duboko,
A ipak nisam odmah istupio žestoko.
Prevršio je mjeru i to je dosta za nas;
Pa hajte, neka bude pod nadzorom od danas.

DON SANCHO

Čas prije on se pobi, gnjev neće brzo prestat
No vremena mu dajte i prkosa će nestat.
Plemiću nije lako kad takav nalog stigne
I prava mu je muka da glavu odmah prigne.
On znade da je krivac no ponos se još bori
Pa ne može da prizna tu krivnju što ga mori.

DON FERNANDO

Ušutite, don Sancho! Tko štiti ovdje kriva -
To upamtite dobro - taj i sam krivac biva.

DON SANCHO

Moj kralj, slušam, šutim, no tako vam tog neba,
Dopustite da kažem...

DON FERNANDO

A što još, što ti treba?

DON SANCHO

Pa ovo: tko je viko izvodit sjajna djela,
Korača samo ravan i uzdignuta čela.
U podložnosti gleda sramotu, poraz svoj!
Naš grof se, dakle, opro tek oštroj riječi toj.
Vaš zahtjev da je prestrog, utuvio je sebi.
Da nije tako smion, oglušio se ne bi.
Al očvrсну mu ruka u mnogom teškom boju
Pa neka vrškom mača opere krivnju svoju.
Zapovjedite tako i on će se pokoriti.
No bilo što mu drago, mač mora odgovoriti.

DON FERNANDO

Don Sancho, vi ste drski no isto tako mladi.
Ja opraštam tu smjelost, jer mladost tako radi.
Vladara mudrost vodi. Krv podanika štedi
I najviše je cijeni jer zna što ona vrijedi.
Ja podanike čuvam, ko glava, sinko moj,
Na udove što pazi, jer oni služe njoj.
Vaš razlog nije i moj, a ja ko vladar radim
Pa rekli što mu drago, što god tu rekla strast,

Grof može slušat mene, sačuvat pritom čast.
Taj grof i kralja vrijeđa jer kalja čast plemića
U čije ruke preda na odgoj kraljevića.
Tko napada moj izbor, zar nije kriv? Da što je?
To znaci udarati na vrhovništvo moje!
No dostaje već o tom. Ta dušmani se digli
I već su s deset lađa na ušće rijeke stigli.
I zastave su svoje već izvjesili drsko.

DON ARIJA

Naš kralj je svojom silom te Maure već smrsko.
Toliko ih je puta već svlado svojom moći!
Pa gdje će novu hrabrost ti Mauri još smoći?

DON FERNANDO

Vlast kastilsku u zemlji andaluškoj ja sazdah
I oni će je gledat tek prijekim okom vazda.
Ko bivši gospodari te zemlje tako lijepo
Zli nevjernici za njom još i sad silno hlepe
Da, ja sam u Sevilju baš zbog toga i bio
Već prije deset ljeta svoj prijestol premjestio,
Da budem bliže njima, da motrim ovaj kraj, -
Da brzom rukom slomim već prvi pokušaj.

DON ARIJA

Jest, saznali su oni, po snazi teškog malja,
Što znači za tu zemlju blizina našeg kralja
Pa ne treba strahovat.

DON FERNANDO

Nit išta zanemarit
Jer možemo sigurnost sigurnošću pokvarit.
Potpomognuti plimom doplovili su lako
Sve do nas ali vi to i ne znate, dakako.
Pogriješio bih ipak - to kažem s punom sviješću -
Da stravu izazovem neprovjerenom viješću.
Nju ne valja bez nužde i beskorisno širit
Jer može ove noći sve duše uznemirit.
U tvrđavi, u luci podvostručite straže.
Za ovu večer dosta jer vladar tako kaže.

7. prizor

DON FERNANDO, DON ALONSO, DON SANCHO, DON ARIJA

DON ALONSO

Ah, vaše veličanstvo, moj kralju, grof je pao!
Sa svojega je oca Rodrigo ljagu sprao.

DON FERNANDO

O, slutio sam! Htjedoh, taj oganj da se guši...

DON ALONSO

Himena ide k vama i nosi bol u duši.
Na koljenima želi u kralja pravdu tražit.

DON FERNANDO

Suosjećam s tom boli i želim je ublažit
No njen je otac kažnjen ko krivac, sve se čini.
Za svoju tešku drskost on plati dug sudbini.
Koliko god tu kaznu i opravdanom zvao,
Vojskovođe ovakva veoma mi je žao,
Ta državi je mojoj i vjeran branič bio
I krv je za nju često, ne štedeći se, lio.
O njegovoj taštini ja mogu suditi strogo
No moram se žalostiti jer s njime gubim mnogo.

8. prizor

*DON FERNANDO, DON DIEGO, HIMENA,
DON SANCHO, DON ARIJA, DON ALONSO*

HIMENA

Moj kralju, pravde, pravde!

DON DIEGO

Ah, čujte jade naše!

HIMENA

Pred svojim kraljem klečim.

DON DIEGO

Ja ljubim noge vaše.

HIMENA

Ja tražim samo pravdu.

DON DIEGO

Obranit ću se, dajte!

HIMENA

Ah, kaznite mladića zbog drskosti, ta znajte:
Braniča krune ubi! On ubi oca mog!

DON DIEGO

O pravedni moj kralju, osvetio je svog!

HIMENA

Vladarova će pravda tog ubojicu stići.

DON DIEGO

Na osvetnika časnog kralj neće ruku dići.

DON FERNANDO

No, ustajte, vas dvoje. Ja želim sve da čujem.
Razumijem, Himeno, vaš jad, taj bol ja štujem.
I kralja boli duša ko i vas same, znajte. (*Don Diegu*):
Don Diego, pustite je i riječ ne prekidajte.

HIMENA

Moj otac je sad mrtav. Ja dođoh nakon čina
I vidjeh krv gdje struji iz očevih slabina.

A on je znao bedem tom krvlju zaštićivat,
Tolike bitke za vas, za kralja njom dobivat!
Ah, i sad se još puši ta krv, tu prolivena!
I gnjevna je što nije baš za vas istočena!
Što ni rat nije mogo, pa bio krvav, strog,
To učini Rodrigo sred dvora kraljevskog!
K mrtvacu sam, sva blijeda, potrčala ja prva.
Oprostite mi, kralju, no nesreća me shrva,
Svu snagu moju skrši, dar govora mi uze
No najbolje će zborit moj plač i moje suze.

DON FERNANDO

Ohrabri mi se, kćeri, i čuj što vladar veli:
Od danas će ti biti ko otac. On to želi.

HIMENA

Koliku čast mi daje vladarova dobrota!
Već rekoh da sam našla svog oca bez života.
Slabine otvorene. Sve jedna strašna rana.
Na pijesku dužnost moja tom krvlju ispisana!
Sve očeve vrline u rani vidjeh toj
Te spoznah što sam dužna toj krvi očevoj.
Moj vladar, branič pravde, nek čuje što me mori
Nek rana mojeg oca na moja usta zbori.
O, ne dajte, moj kralju, da ispod ovog svoda
U dvoru vlada takva samovolja, sloboda!
Zar nekažnjeno mogu obarati prvake?
Pred kraljem će ubijati i najbolje junake?
Zar smije drski mladić u krvi da se valja,
Da likuje čak nad njom, da uspomenu kalja?
Jest, ako tog junaka ne osvetite gnjevno,
Ni ostali vam neće, moj kralju, služiti revno.
Mog oca više nema. Na nj pade smrtna tama.
Osvetite ga, kralju, već radi sebe sama.
Gubitak takva borca nek drugi glavom plati!
Krv za krv! Da, krv za krv tu treba da se vrati!
Prinesite tu žrtvu, o gospodaru moj! -
Ne meni - sebi, kruni i moći vladarskoj.
Jest, uništite drskost i žarište taštine -
Zbog države, zbog zemlje i njezine sudbine.

DON FERNANDO

Govorite, don Diego.

DON DIEGO

O, kakva je divota
Kad nestane sa snagom i ovoga života,
Kad nesreća na koncu naš dugi život skrši,
Kad pošten čovjek, kralju, na takav način svrši!
S kolikim trudom stekoh tu slavu, čast golemu,
Sve pobjedama slavim, a zašto, pitam, čemu?
Da uvredu tek vidim, i poraz, ništa drugo,
I sve to samo zato što živim tako dugo!
Što nisu mogle bitke i opsade tolike,
Ni Granada, Aragon, ni zamke svekolike,
Ni dušmani toliki, ni zavidnici s njima,
To uspje ovdje grofu, i gotovo pred svima.
Zbog izbora je vašeg veoma kivan bio,
A mene, slabog starca, moj mač iznevjerio.
Osijedio sam, eto pod kacigom, u boju,
U službi svog vladara ja krv ne štedjeh svoju
I dušmanin je brojni pred ovom rukom bježo.
No ja bih već u grobu osramoćen sad ležo,
Da nije sin moj vrijedan i dostojan svog oca,
I ove zemlje svoje, i svojeg vladaoca.
Jest, sin moj ubi grofa, uvreditelja mog,
I opra svu sramotu svog oca nesretnog.
Zaslužuje li kaznu osjetljiv, hrabar sin?
Pa ako je taj istup mog sina kažnjiv čin
Oluja nek se sruči na oca, na me samo.
Kad griješi ruka, treba da glavu kažnjavamo.
Pa sve da je i zločin, da stvar i nije sporna,
Moj sin je ruka - ja sam ta glava odgovorna.
Himena tuži njega da ubi oca njoj
No jači da sam bio, taj čin bi bio moj.
Nek padne, dakle, glava, nju godine već gase,
A ruka će još služiti, nju sačuvajte za se.
O, nek se mojom krvlju zadovolji Himena!
Ne protivim se kazni, nek bude takva cijena -
Bez prigovora primam svu strogost tog rješenja,
Bez žaljenja ću mrijeti kad nema poniženja.

DON FERNANDO

Da, stvar je važna, vidim, pa treba kod nje stati.
O takvoj stvari valja u vijeću raspravljati.
Don Sancho, ispratite Himenu kući sada.
Don Diego neće izić - on treba riječ da zada.
Potražite Rodriga, presudit ću vam ja.

HIMENA

Moj kralju, neka umre tko drugog ubija.

DON FERNANDO

Umiri se, Himeno, suspregni jad svoj, kćeri.

HIMENA

Prigušit suze znači u većoj patit mjeri.

TREĆI ČIN

Kod Himene

1. prizor

DON RODRIGO, ELVIRA

ELVIRA

Što učini, Rodrigo? I kamo dođe jadan!

RODRIGO

Po tragu krvi dođoh - taj smjer je meni zadan.

ELVIRA

A odakle ti hrabrost da tražiš krov pod kojim
Himena jadona plače nad mrtvim ocem svojim!
Izazivaš mu sjenu, a liši ga života!

RODRIGO

Da živi, na meni bi sad ležala sramota.
Učinih samo ono što čast i ugled ište.

ELVIRA

U domu tog mrtvaca da tražiš utočište!
Nijedan ubojica ne učini još toga.

DON RODRIGO

Ja dolazim, Elviro, jer tražim suca stoga.
Ja zadah smrt pa želim da i sam budem sjena.
Elviro, ne gledaj me ovako zapanjena.
Odgovaram tek dragoj i svojem nježnom plamu.
Zasluzio sam mržnju, a po njoj i smrt samu.
Po osudu ja dođoh do nesretne Himene,
A smrt ću kao blago iz ruke primit njene.

ELVIRA

O, radije se čuvaj Himenine žestine
I miči se, bar zasad, iz njezine blizine!
Što dalje da si sada od njene prve vatre.
Provalit će joj čuvstvo pa može da te satre.

DON RODRIGO

Toj dragoj, nježnoj duši ja nisam više drag;
Njen gnjev - za moju kaznu - i suviše je blag.
A kakve srašne muke mimoišle bi mene
Ta srdžba da me baci u času među sjene!

ELVIRA

U palači je sada i plače ovog trenu.
I neće ti se ovdje pojaviti nepraćena.
Ah, riješi me, Rodrigo, te brige, bježi, idi!
Ta što će svijet govoriti kad ovdje tebe vidi?
A klevetnik još može Himenu i da tuži:
Gle, gle, s tim ubojicom svog oca još se družiti!
Himena će se vratiti. Već ide, vidim, bože!
O, sakrij se, Rodrigo! Ta čast joj stradati može!

2. prizor

DON SANCHE, HIMENA, ELVIRA

DON SANCHE

Da, gospo, ovdje treba, dakako, platiti glavom.
Vi plaćete u tuzi i gnjevni ste sad s pravom
Pa ne bih htio, gospo, vaš gnjev tu ublaživati

Ni tugu vašu vješto i rječito smirivat.
No ako dopustite, poslužit ću vam, molim,
I kaznit krivca mačem, jest, ovim mačem golim.
Zapovjedite samo - u nježnoj gorim strasti -
I snaga će mi odmah u desnici porasti.

HIMENA

Ja, jedna?

DON SANCHO

Zaklinjem vas! Don Sancho za tim žudi!

HIMENA

Uvrijedila bih kralja, on želi sam da sudi.

DON SANCHO

Ta pravda teče sporo, to vi i sami znate.
Pa krivce k tome često ne dosegne, da plate.
Izaziva, štoviše, toliko gorkog plača!
No vitez će vas, gospo, osvetit vrškom mača.
Sigurniji je mnogo i brži takav put

HIMENA

Da, posljednje je sredstvo baš lijek ovako ljut
Pa ne bude li druge, ne doživi li mijenu
To saučešće vaše, osvetite Himenu.

DON SANCHO

Ne, veće sreće, gospo, od ove i ne želim:
Ja odlazim pun nade i silno se veselim.

3. prizor

HIMENA, ELVIRA

HIMENA

Na koncu se, Elviro, oslobođena ćutim
Pa mogu sve da kaŕem o bolovima ljutim.
Svim uzdasima svojim sad mogu maha dati.
Otvorit mogu dušu, iskazat kako pati.
Elviro, otac mi je u borbi mrtav pao,
A nit života mu je Rodrigo presjekao.
Vi, oči moje jadne, istoćite se sada!
Zbog don Rodriga, eto, moj otac u grob pada -
Pol mojega života! Rodrigu propast spremam
Pa kad još i on padne, ja ništa više nemam.

ELVIRA

Primirite se, gospo.

HIMENA

Elvira mi to zbori
U ćasu kad me ovdje tolika muka mori!
Ah, kako ću ublaŕit ŕestinu bola svog
Ne mrzeći Rodriga ko uzrok jada tog?
A kakva mi je korist i ćim da se sokolim?
Kaŕnjavajući zloćin - tog krivca ipak volim.

ELVIRA

Vi volite još i sad gdje smrt Gomezu zada?

HIMENA

Zar samo volim? Više! Oboŕavam ga sada!
Osvetit bih se htjela no strast mi, eto, ne da.
Himena svoga dragog u dušmaninu gleda.
Koliko god ljutinu u svojoj duši gojim,
U mojem srcu on se još bori s ocem mojim:
On napada i steŕe, on uzmiće sve ljući,
Sad slabiji, sad jaći, pa opet likujući.
Moj ŕar se bori s mrŕnjom, taj boj je još strahovit,
On cijepa moje srce no duh je moj cjelovit.
Ma kako bila jaka ta moja njeŕna strast,

Ja slušam samo dužnost ko svoju prvu vlast.
Zbog ljubljenog Rodriga u smrtnoj mucu blijedim.
A ipak, uza sve to, tek zakon časti slijedim.
Svim srcem uza nj stojim no usta su mi nijema
Jer znadem što sam; znadem: mog oca više nema.

ELVIRA

Što? Vi ćete ga gonit?

HIMENA

Zar ima misli teže?

Taj strašni progon, bože! Već pomisao žeže!
Ja strepim da ću dobit što tražim: dragu glavu.
Preživjeti ga neću, a tražim smrt po pravu.

ELVIRA

Odbacite taj naum, tu namisao mračnu.
Ne uzimajte na se tu dužnost ubitačnu.

HIMENA

Što? Vidjeh smrt svog oca, a gle i muke nove:
Ja neću čuti kad me na osvetu pozove.
U iznenadnom žaru, što sramotnim sad posta,
Da bespomoćno plačem, da mislim: to je dosta?
Dopustit ću, da ljubav, ne dužnost, stekne vlast?
Da kukavno tu šuti i kalja moju čast?

ELVIRA

O, vjerujte mi, gospo, naš svijet će suditi blago
Što slabi vaša srdžba za biće vama drago.
Pohodivši vladara učinili ste svoje.
Zar mislite da ondje u žurbi pravdu kroje?
Zar nećete izići iz ove čudne čame?

HIMENA

Ta osveta je, eto, stvar časti sada za me!
Pa vukla nas tu ljubav i čežnja ne znam kamo,
Sve isprike su jadne, ponizuju me samo.

ELVIRA

Vi ljubite Rodriga, on nije mrzak vama.

HIMENA

To priznajem.

ELVIRA

No dakle? Što? Što je s namjerama?

HIMENA

Ja želim čast sačuvati i premda strašno patim,
Progoniti ću ga, smaknuti i umrijeti jedna zatim.

4. prizor

DON RODRIGO, HIMENA, ELVIRA

DON RODRIGO

Prištedjeti ću vam muku, sav trud i goru briga.
No? Spašavajte ime! Ta ubijte Rodriga.

HIMENA

Elviro, gdje smo sada, i čiji je to dom?
U mojoj kući, ovdje, Rodrigo preda mnom?

DON RODRIGO

Ne štedite me, gospo, ta braniti se ne želim.
Osvetiti se samo, nasladiti se velim.

HIMENA

Ah!

DON RODRIGO

Čuj me.

HIMENA

Umirem već.

DON RODRIGO

Trenutak samo, daj...

HIMENA

Otiđi, daj da umrem.

DON RODRIGO

Tri riječi, poslušaj,
Pa ovim mojim mačem Rodrigu odgovori.

HIMENA

Što? Krv je na tom maču, krv očeva, što zbori...

DON RODRIGO

Himeno...

HIMENA

Ah, ukloni taj mač, tu mrsku stvar!
Optužuje tvoj život, tvoj zločinački žar!

DON RODRIGO

O, pogledaj ga samo, nek mržnja širi zjene,
Nek srdžba još poraste da brže smakneš mene.

HIMENA

Taj mačje mojom krvlju...

DON RODRIGO

Umoči ga u moju,
Pa ovom mojom krvlju isperi s njega svoju.

HIMENA

Ta okrutnost golema! U jednom danu zlom
Ti ubi oca mačem, a kćerku pogledom!
Ne mogu mač da vidim, taj predmet mi ukloni!
Ti hoćeš da te slušam, a jad me u smrt goni!

DON RODRIGO

Pa dobro, ali skrati te dane moje jadne.
Ja tražim da Rodrigo od tvoje ruke padne.
Zbog dobra čina da se ko kukavica kajem,
Ponesen svojim žarom i nježnim osjećajem?
Prenaglivši se pritom, u žaru jednog trena,
Ponizio bih oca za vječita vremena,
A i sebe, jer pljuska ko oganj pali živ.
Jest, morao sam tražiti i naći tko je kriv.
Osvetio sam oca i ime mi je čisto.
Da moram, ja bih opet učinio to isto.
No ja se borih dugo za predmet svojeg plama,
I protiv svojeg oca i protiv sebe sama.
Kraj uvrede tolike razmišljat sam čak mogo
Da l' treba čast iskupit. Zar nije i to mnogo?
Govorio sam sebi: prosudi prije cijenu
Pa osvetu izberi il ljubljenu Himenu.
Sam sebe korih tada zbog suviše žestine
I bile bi me tvoje prevladale miline
Da nisam pomislio, da nisam reko sebi:
Obeščašćeno biće zaslužilo je ne bi.
Ma kako da te ljubim u uzvišenoj strasti,
Himena će te mrziti jer nemaš više časti,
Jer slušajući ljubav u njezinoj ljepoti
Svoj izbor, sebe sama izvrgavaš sramoti.
To ponavljam, Himeno, govorit ću ovako
Do posljednjega daha, ma kako pritom plako
Pozlijedio sam tebe no morao sam, bijedan,
Da izbrišem sramotu, da budem tebe vrijedan.
I eto, što dugovah svom ocu, dadoh tužan,
A sad ću tebi dati, Himeno, što sam dužan.
S tom namjerom i dođoh, ovako prepun jada.
Svoj prvi dug već vratih, a drugi vraćam sada
Znam, mrtvi otac zove da kazniš zločin moj

Pa dođoh kao žrtva Himeni ponosnoj.
Toj krvi stoje prolili, i pripravno i slavno,
Prinesi me ko žrtvu, i odvažno i spravno.

HIMENA

Tvoj dušmanin sam sada no grdit neću tebe:
Od beščašća, sramote obranio si sebe.
U nesreći se mogu, i kako, uzbuđivat
No pri tom plačem, ne želim optuživat
Jer znam što mora činit plemenit, hrabar stvor -
Ta uvreda ovakva i traži odgovor.
Glas dužnosti si slušo i dobar sin si bio
No i mene si pritom na dužnost podsjetio.
Naučila sam nešto od smionosti tvoje.
Osvetio si oca, sačuvo ime svoje,
Pa moram i ja primit sav teret jada tog:
Zbog svoje časti moram osvetit oca svog.
No pomisao na te u očaj mene vodi.
Da ostah bez svog oca u kojoj drugoj zgodi,
Moj duh bi ipak mogo da svlada teško stanje,
U nazočnosti tvojoj da nađe olakšanje.
Oćutjela bih s bolju i ugodu, štoviše,
Da tvoja draga ruka Himeni suze briše.
Izgubivši svog oca, sad tebe gubim tužna.
Svoj žar ugušit moram. Svom glasu to sam dužna.
Ta strašna dužnost zove, ja moram zov uvažit,
Jer ja tu moram slušat i propast tvoju tražit;
Stog nemoj mislit da ću popustit jednog trena,
Pred kaznom da ću prezat nagnućem ponesena.
Ma kakva bila ljubav, odvratila me ne bi.
Plemenitošću moram da budem ravna tebi.
Zavrijedio si mene jer smrt mom ocu zada.
Po tvojoj smrti ja ću zavrijedit tebe sada.

DON RODRIGO

Učini dakle smjesta što ište ime slavno.
Ti tražiš moju glavu i ja je dajem spravno.
No! Žrtvu je, ostvari to uzvišeno htijenje.
Ta slatko će mi biti i samo uništenje.
Zatezat s pravdom znači - kraj teške krivnje moje
Odgađat moju kaznu i trijumf časti tvoje.
Ovako lijepa ruka da skрати život moj!

HIMENA

Tvoj tužitelj sam ovdje, a nisam krvnik tvoj.
Ti daješ svoju glavu, a ja da uzmem nju?
Ne! Ti je moraš braniti ko svoju svetinju.
Tu glavu nek mi preda tko drugi, a ne ti.
Progoniti te moram, a ne kažnjavati.

DON RODRIGO

Što god ti ljubav rekla, ti moraš biti spravna.
Ti moraš biti meni plemenitošću ravna.
Što? Drugi će osvetiti tvog oca? Tako zar?
Himeno moja, vjeruj, to nije ista stvar.
Sa svojeg oca skinuh ja sam sav teret srama.
Osveti i ti tako svog mrtvog oca sama.

HIMENA

Što ustraješ ovako u strašnoj želji, jao!
Ti nisi zvao pomoć, a meni bi je dao.
Zadržat ću, ko i ti, nad svojim srcem vlast
I ponijet ću svoj dio spašavajući čast.
A ne bi bilo pravo ni mrtvom ocu mom,
Da dugujem što bilo tvom žaru očajnom.

DON RODRIGO

Neumitna si, časti! Zaludu sav moj trud!
Da znade bar za milost Himenin strogi sud!
O, sjeti se svog oca i nježnih naših sanja,
Zbog osвете me kazni il bar iz smilovanja!
Ta radije ću pasti od tvoje ruke drage
No tvoju mržnju gledat jer za to nemam snage.

HIMENA

Ne mrzim te.

DON RODRIGO

Al moraš.

HIMENA

Ne mogu.

DON RODRIGO

A sramota?

Govorkanja, Himeno, do konca tvog života?
Moj zločin će se pročit, tvoj žar svijet neće hvalit,
I s klevetom će na te svi dušmani navalit.
Stog ušutkaj tu družbu, odupiri se njoj,
Bez riječi ubij mene i spasi ugled svoj.

HIMENA

Ne pogubim li tebe, moj ugled bit će veći.
Nek zbori mračna zavist. Ta ja ću slavu steći.
Svi zavidnici crni nek viču da se ori:
Gle, progoni ga strogo, a sva u žaru gori!
Otiđi. Silno patim. Ne podsjećaj me stoga
Da moram jadna gubit junaka ljubljenoga.
Tvoj odlazak iz dvora nek noćna krije sjena:
Ta vide li te, čast je Himeni ugrožena.
Glas o tom da sam bila s Rodrigom načas tu
Za mnoge bit će povod da šire klevetu.
Zar ime da mi blate? Zar povod da im daš?

DON RODRIGO

Ja želim smrt.

HIMENA

Otiđi.

DON RODRIGO

A što namjeravaš?

HIMENA

Kraj sve ljepote žara što slabi srdžbu strogu
Osvetit ću svog oca, učinit ću što mogu.
No strašno je, Rodrigo, što traži kruta stega
Pa želim da se ništa ne ostvari od svega.

DON RODRIGO

O čudo nježnog žara!

HIMENA

O jade od svih veći!

DON RODRIGO

Koliko li će suza zbog očeva poteći!

HIMENA

O, tko bi pomislio?

DON RODRIGO

Ah, tko bi bio reko?

HIMENA

U času nesta sreće, a ne bješe daleko.

DON RODRIGO

Iznenadi nas bura! I što nam osta? Ništa!
A oboje smo bili već blizu pristaništa.

HIMENA

O smrtna boli moja!

DON RODRIGO

Zaludu plač dok plamte...

HIMENA

Otiđi, opet kažem, Rodrigo, ne slušam te.

DON RODRIGO

Pa zbogom. Život mi je tek umiranje, znaj,
Dok progon tvoj, Himeno, ne učini mu kraj.

HIMENA

No uspije li meni da padneš u tom boju,
Nijedan dan ja neću preživjet propast tvoju.
Sad zbogom. Idi. Pazi, da ne bi sreo koga.

ELVIRA

Pa neka je ta kušnja i ne znam kako stroga...

HIMENA

Ah, pusti me, Elviro, ta ostavi me sad.
Ja tražim noć, tišinu, da isplačem svoj jad.

5. prizor

Javni trg

DON DIEGO

Zar itko živ veselje nepomućeno ćuti?
Ma kakva bila sreća, nju žalost neka muti.
Čistoću zadovoljstva kod svake takve zgone
Pomućuju nam brige, čim dođu, čim se rode.
Jest, osjećam ih sada, u časovima lijepim.
U radosti još plivam, a ipak tako strepim.
Moj neprijatelj pade, uvreditelj moj pade,
A osvjetnika svojeg ne nalazim, o jade!
Koliko god sam slomljen, ne sustajem u trudu;
Po cijelom gradu letim no pri tom ja zaludu
Ostatak snage cijedim iz starog tijela svog
Da pronađem junaka i pobjednika tog.
U ovoj tamnoj noći ja mislim svakog trena -
Sad na ću ga obujmit, a bila je tek sjena.
Razočarana ljubav već sumnje sebi stvara.
Podvostručenom snagom u duši strava hara.
Tu nigdje nema traga da moj Rodrigo bježi
Pred pratnjom mrtvog grofa; moj strah je sad sve teži.
Njih ima mnogo, strepim i posrćem u tami.
Rodrigo je već mrtav? U tamnici već čami?
Nebesa, što je ono! Zar opet tlapnja, sni?
Svu nadu svoju vidim, o času radosni!

Raspršuje se strava i muke nema više!
On! On je! Sad se meni sve želje ispuniše.

6. prizor

DON DIEGO, DON RODRIGO

DON DIEGO

Ah, napokon, Rodrigo! Ja hvalu nebu dajem!

DON RODRIGO

Moj bože!

DON DIEGO

Nemoj kvarit moj zanos uzdisajem.
Daj vremena da mogu pohvalit hrabrost tvoju.
U hrabrosti svog sina prepoznajem i svoju.
Dokazo si je dobro. Po junačkome činu
Oživješe junaci mog roda u mom sinu.
Podrijetlo ti je slavno i po meni si slavan.
Svim udarcima mojim tvoj prvi već je ravan.
Iskazao se slavno tvoj mladenački žar.
Po ugledu, po slavi svom ocu sad si par.
Sva potpora si meni, života mojeg slast.
Sjedine te dodirni jer ti im vrati čast.
Poljubi ovaj obraz gdje nema više žiga.
Ta izbrisa ga hrabrost, vrlina mog Rodriga.

DON RODRIGO

Zar mogoh činit manje u mračnoj zgodi toj?
Ta vi ste otac meni, odgojitelj ste moj,
I sretan sam, što mogoh izvršiti taj čin
Za roditelja svojeg - ko dobar, vjeran sin.
Uživajući tako, dopustite mi, molim,
Da učinim i za se što najviše sad volim:
Da očaju se predam bez smetnje i bez riječi.
I predugo me u tom vaš govor, oče, priječi.
Ne, ne kajem se ovdje, što bijah vašim štitom
No vratite mi dobro bez kojeg ostah pri tom.
Na štetu svojeg žara osvetio sam vas

No osto sam bez duše, proigrao svoj spas.
Ne, nemojte govorit, bez svega ostah, tužan;
Ta vratih sve što bijah svom roditelju dužan.

DON DIEGO

Priznanje veće, bolje, sam sebi ne uskrati.
Ja dadoh tebi život, a ti mi ime vrati.
Svoj život ja bih dao, a ugled dao ne bih,
Toliko više, sine, ja dugujem sad tebi.
No uzvišeno srce uzdržava se strogo
Jer čast je samo jedna, a žena ima mnogo.
Da, jedno znači dužnost, a drugo puste slasti.

DON RODRIGO

Što rekoste?

DON DIEGO

Što treba da znaš ko čovjek časti.

DON RODRIGO

Zar bezčasće da padne na moju glavu, je li?
Što? Zar da vjerom krenem? I to moj otac želi?
Sramota nije teško i podjednakom mjerom
Kad bježiš s bojnog polja, kad dragoj kreneš vjerom.
Ja želim ostat vjeran. O, poštuju taj krik!
Vaš sin nek bude častan, a ne krivokletnik.
I previše je čvrsta ta spona što me steže.
Izgubila se nada no riječ me ipak veže.
Tek smrt još tražim sada, o, slatka će mi biti
Jer dragu koju gubim ne mogu ostaviti.

DON DIEGO

Moj sine, prerano je da tražiš vječni san.
Vladaru, ovoj zemlji tvoj mač je potreban.
Ta dušmanske su lađe u rijeku ušle, znaj.
Zaskočiti nas žele, poharat cijeli kraj.
Te Maure će dovest još ove noći plima,
Iskrcat će se začas pod gradskim zidovima.
Na dvoru vlada metež, u puku nemir vlada.
Tek plač i krik čuješ po ulicama grada.
Poslužila me sreća sred nesreće i mraka

Pa prijatelje skupih, pet stotina junaka.
Za uvredu su moju ti prijatelji znali
I uza me su spremno ko osvetnici stali.
Ti preteče te ljude no oni se vesele:
U afričkoj će krvi okupat ruke smjele.
Povedi ih u borbu, glas časti zove tamo.
Ta dična družba traži ko vođu tebe samo.
Zle dušmane sad spriječi da pristanu, da srću.
Tko traži smrt, sad može da umre lijepom smrću.
Iskoristi tu zgodu, tom prilikom se služi
Pa svojom smrću kralja, vladara svog zaduži.
No radije se vrati ko pobjednik iz boja!
Zar osveta da bude sva dika, slava tvoja?
Ne! Postigni kod onih što hrabrost tvoju cijene:
U kralja oproštenje, a šutnju u Himene.
Ti ljubiš pa se moraš iz boja slavan vratit -
Tek onda ona neće junaku žar uskratit.
Govorit više neću, jer vrijeme brzo leti.
Govorit nemoj ni ti, već juri k svojoj četi.
Rodrigo, u boj, za mnom! Pokaži kralju svom
Da dobiva što gubi sa smrću grofovom.

ČETVRTI ČIN

Kod Himene

1. prizor

HIMENA, ELVIRA

HIMENA

Znaš sigurno, Elviro, da vijesti nisu krive?

ELVIRA

Ah, čudo, pravo čudo koliko mu se dive!
Jednodušne su hvale što do nas sada stižu.
Junaka mladog slave i do neba ga dižu.
A Mauri su prošli i sramotno i loše:
Navališe ko vihor, još brže pobjegoše.
Jest, trosatna je bitka na koncu dobivena
Pa naši vode, gospo, dva kralja zarobljena
Sve zapreke je vođa obarat znao smjelo.

HIMENA

I sva ta čuda slavna Rodrigovo su djelo?

ELVIRA

Te maurske vladare Rodrigo svlada sam.
I zarobi ih tamo, to pouzdano znam.

HIMENA

A tko je mogo tebi te sjajne vijesti dati?

ELVIRA

Sav narod, puk ga hvali, neprestano se jati,
Veseli mu se bučno i zove ga sa žarom
Izbaviteljem svojim i anđelom čuvarom.

ELVIRA

Rodrigo se još boji vladarove blizine.
No zato mu don Diego već vodi ovog trena,
U ime svojeg sina, dva sužnja okrunjena
I moli ga za milost, da ublaži ljutinu,
Da primi pobjednika što spasi domovinu.

HIMENA

Da nije ranjen?

ELVIRA

Ne znam, no to bi se već znalo.
Probljedjeli ste, gospo, saberite se malo.

HIMENA

Jest, moram sad obnovit sve strijele što se gase.
Zar na nj da mislim samo, a nimalo baš na se?
Rodriga hvale, slave, i ja se slažem s tim!
Moj zanos na sve šuti, i moja dužnost s njim!
O ljubavi, umukni, o srdžbo, ti se pjeni!
On zarobi dva kralja al oca ubi meni.
Svu nesreću mi ova napominje crnina.
Nju donese Himeni Rodrigova vrlina
Pa nek je drugdje slave, ne tu, jer ova zgrada
Rodrigov zločin samo napominje mi sada.
Tu žalobnu crninu, te koprene i halje
Rodrigov prvi trijumf Himeni tužnoj šalje
Pa nek me sve to jača u dužnosti, u časti,
Da odolim, o bože, tom žaru nježne strasti
Jer duh moj smije samo za dužnost još da mari;
Kad pretegne nagnuće, nek prozbore te stvari,
Nek napadnu u slozi, čim pobjednika vide.

ELVIRA

Primirite se, gospo. Infanta k vama ide.

2. prizor

INFANTKINJA, HIMENA, LEONORA, ELVIRA

INFANTKINJA

Ja nisam došla k tebi da smanjim boli tvoje.
Ne! Suzama ću tvojim pridružiti i svoje.

HIMENA

Veselite se, gospo, pri općem slavlju tom.
Ta bog vam šalje sreću, naslađujte se njom.
Tek u mene je razlog da suze ronim danas.
Rodrigo je opasnost uklonit znao za nas.
Spas cijeloj našoj zemlji Rodrigov donije mač,
Tek meni daje pravo na doživotan plač.
On posluži svom kralju, svom gradu, svojem tlu,
A meni nesretnici sudbinu donije zlu.

INFANTKINJA

Uistinu, taj junak čudesa prava čini.

HIMENA

I do mene je došla ta vijest u svojoj težini.
Svi kažu da ga sreća ko ratnika tek prati.
Zbog ljubavi da ipak u isto vrijeme pati.

INFANTKINJA

Tog mladog Marsa hvale, a to je tebi krivo?
Ta nekad je Rodrigo Himenu zatravljivo.
On pripadaše tebi, ti pripadaše njemu, nego kome?
Tko hvali njega, hvali tvoj izbor prema tome.

HIMENA

Jest, svakog bismo mogli zbog nečega pohvalit
No hvala može na me tek novi jad navalit.
Kad čujem gdje ga dižu, visoko, iznad svega,
Ja vidim što je vrijedan, što gubim gubeć njega.
Ah, okrutne li muke! O dušo moja, plači!
Što više hvale čujem, moj plamen je to jači.

No dužnost, čast je jača od moje strasti jadne.
Zahtijevat ću svejedno da draga glava padne.

INFANTKINJA

Tim govorom ti steče već jučer poštovanje.
Tvoj trud je bio slavan, zaslužuje priznanje
Ko odraz divnog srca. I cijeli dvor se divi
Toj smionosti tvojoj. Tvoj žar ih ganu živi.
No vjeruj prijatelju kad zbori za tvoj spas.

HIMENA

Ta zločin bi tu bio ne poslušati vas.

INFANTKINJA

Već danas nije pravo što bješe pravo tada.
Sve uzdanje, sva nada, Rodrigo nam je sada.
U Kastilji cijeloj taj junak drag je svima
Ko oslonac svom puku, a na strah Maurima.
Tek po njem opet živi tvoj otac - narod kaže.
Sam kralj, naš vladar, eto, s tom istinom se slaže.
Ja mogu u dvije riječi da sažmem sve što veliš:
Ti želiš propast sviju kad smrt Rodrigu želiš.
Zar itko smije tako na osvetu tek gledat
I domovinu svoju svom dušmaninu predat?
Što? Svi ćemo ispaštati, ti misliš, po pravici,
Zbog zločina, u kojem mi nismo učesnici?
Optužit ti je bilo Rodriga nakon svega
Pa ne tražim da uzmeš za svojeg muža njega.
I sama bih te htjela odvratiti od tog danas.
Svoj žar uskrati njemu no živjeti mora za nas.

HIMENA

Dobrotu, milost traže? Himena da je da?
No moja mučna dužnost ne pozna ograda.
Jest, gospo, moja ljubav k tomu pobjedniku hrli.
Znam k tome kako njega naš puk, naš vladar grli.
Okružuju ga, znadem, junaci naši prvi.
Moj čempres ipak mora da njegov lovor smrvi.

INFANTKINJA

Osvetit svojeg oca, svog dragog kaznit smjelo,
Kad stroga dužnost zove, plemenito je djelo.
No prva nam je dužnost, i sjajnija i veća:
Zaboraviti na se kad traži opća sreća.
A on će biti kažnjen, i previše, već time
Što gasiš žar i kidaš tu nježnu vezu s njime.
Probitak ove zemlje ko prvi zakon cijeni.
A neće baš ni vladar dopustit sve Himeni.

HIMENA

Da, kralj ne može odbit no ja da nijema stojim?

INFANTKINJA

Daj, razmisli, Himeno, o namjerama svojim.
Ja odlazim. Ti možeš razmišljati dalje sama.

HIMENA

Da razmišljam? A čemu? Mog oca krije tama.

3. prizor

Kod kralja

*DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIJA,
DON RODRIGO, DON SANCHO*

DON FERNANDO

O potomče junaka, plemenite si krvi,
Što bješe uvijek slava i oslon zemlje prvi!
Po hrabrosti i časti tvoj rod je dičan, slavan,
No smionošću svojom svim precima si ravan.
Pred zaslugama tvojim što znači moja hvala?
Ta one su goleme, a moja moć je mala.
Od dušmanina strašnog ti spasi narod svoj.
Učvrstio si žezlo u ruci kraljevoj.
Još nisam bio stigo da znak za borbu dam,
A već si dušmanina pobijedit znao sam.
Tim djelom ti si znao toliku čast zaslužiti
Da ne znam čim se mogu Rodrigu svom odužiti.

Dva zarobljena kralja sad smatraj mojim darom.
Ta nazvanu te Cidom, što znači gospodarom.
Nek ostane Rodrigu ta čast, taj naslov sjajni.
Jest pripravno ga dajem ko kraljev poklon trajni.
Ti budi odsad Cidom. Taj naslov svi nek štiju.
U Granadi, Toledu nek strepe kad ga čuju.
Svi podanici moji nek znadu po tom znaku
Koliko si mi vrijedan, što dugujem junaku.

DON RODRIGO

Ah, stid me, veličanstvo! Toliku primam hvalu
Za uslugu ovakvu, i nevažnu i malu.
Pred velikim vladarom u ovome se trenu
Crvenim sav jer primam tu čast nezasluženu.
Ne dugujem li carstvu, vladaru krv tu vrelu,
I zrak, u kojem dišem, i svoju dušu smjelu?
Da ostanem i bez njih u krvavome boju,
Tek podaničku dužnost izvršio bih svoju.

DON FERNANDO

No rijetki vrše dužnost u službi kralja svog
S toliko pripravnosti, pregnuća smionog.
Ni ishod stvari nije ovako sjajan, sretan,
Ne udari li ratnik ovako izuzetan.
Stog primi naše hvale i želju nam uvaži:
Tu pobjedu nam sada što vjernije prikaži.

DON RODRIGO

Vi znate, veličanstvo, opasnost bješe bliska.
U gradu nasto odmah golemi strah i vriska.
U očevu me domu zaokupiše družu
Dok bijah sav još smeten, u prevelikoj tuzi.
Oprostite mi drskost, ne pokarajte nas.
Ja uzeh hrabru družbu ne pitajući vas.
Opasnost bješe blizu. Moj skup je spreman bio.
Na dvoru da se javim? To nisam tada smio.
Ta milije mi bješe da život dadnem svoj
Za svojega vladara u bici krvavoj.

DON FERNANDO

Osvetio si oca. Ja praštam tu žestinu.
Spas države, Rodrigo, svu krivnju s tebe skinu.

Himena može odsad govorit što mu drago,
Ja mogu samo slušat i tješiti je blago.
No nastavi, govori.

DON RODRIGO

Povedoh četu smjelu
Sigurnost sam im mogo pročitati na čelu.
Pet stotina nas pošlo no putem sve se diglo -
I tako nas u luku tri tisuće već stiglo.
Koračali smo smjelo do određenog mjesta.
I kukavice sinje ohrabriše se smjesta.
Dvije stotine ih sakrih u usidrene lađe:
Kad ustreba ta pomoć u času da se nađe.
Ostatak moje čete, sve brojniji, sve ljući,
Nestrpljiv sa mnom osta, sve borbu čekajući.
Svi polegoše ondje, na ulazu u luku,
I dobar dio noći provedoše u muku.
Zapovjedih i straži da legne onog trena,
Da podupre moj naum ovako sakrivena.
Svi mišljahu da vođa vladarov nalog ima,
Da po njemu tek radi i predaje ga svima.
Pri slabom svjetlu zvijezda, u sjeni noćnog mraka,
Mi spazismo na koncu tih tri' est jedrenjaka.
A voda se međutim u rijeci bila digla
I maurska je sila u luku uto stigla.
Ja puštam njih da prođu. Tišina grobna vlada;
I nikoga u luci, na zidinama grada.
Posvemašnja tišina zavara ih sada.
Zaskočit će nas, misle u noći, iznenada.
Već pristaju bez straha, usidruju se, slaze
I k onima baš trče što spremni na njih paze.
Mi ustajemo složno jer neprijatelj stiže.
Iz tisuće se grla naš bojni poklik diže
Odazvaše se s lađa vojnici naši smjeli.
Pojaviše se spremni, a Mauri se smeli.
Još nisu pravo sišli, već čute stravu britku,
Već osjećaju da su izgubili tu bitku.
Ponadaše se pljački, a eto boja sad.
I s obale i s rijeke mi pritisnusmo tad.
Ni sredili se nisu da pruže otpor prvi,
Već stale teći rijeke te nevjerničke krvi.
No njihovi vladari povezaše ih smjesta.
Oživjela im hrabrost i strave kod njih nesta.
Bez borbe zar da umru? Ne! To im ne da sram!
Stid sprečava rasulo, za borbu vraća plam.
I alfange im tako zablistaše u zraku,
A nato stade teći i naša krv u mraku.

Tlo, voda, strane lađe i luka našeg grada -
Sve razbojištem posta gdje smrtna strava vlada.
Koliko sjajnih djela i pothvata junaka
Nezapaženo osta sred onog noćnog mraka
Gdje svatko sam je svjedok svog udarca kad kosi,
Gdje nitko ne zna kome sudbina uspjeh nosi!
Ja letim amo tamo gdje treba obodrenja
I pomoć pružam ondje gdje otpor naših jenja,
A svrstavam za borbu i nove čete svoje.
Do zore nisam znao ni kako je ni što je.
Kad svanu, vidjeh odmah: premoćniji su naši.
Naš neprijatelj vidi da gubi pa se plaši.
On vidi: nove čete pridolaze nam sada.
U smrtnome je strahu i borbenost mu pada.
Na brodove se vraća, užeta reže žurno,
U smrtnom strahu više da ječi nebo tmurno.
Ko ludi bježe ljudi i malo pri tom mare
Za udes zakašnjelih, na vlastite vladare.
Zaboravljaju dužnost jer strava prati slom.
Doplovili su s plimom, sad bježe s osekom.
A njihovi vladari, ovako odsječeni,
I rijetki vjerni s njima, u borbi izbodeni,
Svoj život hrabro brane. Dovikujem zaludu -
Ne predaju se oni. Ja gledam hrabrost ludu:
Još drže krive sablje, ni ne slušaju naše.
Vladari su već sami. Vojnici popadaše.
Sad vide: borba može tek poraz da donese
Pa pitaju za vođu. Istupih. Predaše se.
Obojicu vam poslah u isto vrijeme, smjesta.
Kad nestadoše borci, i sama bitka presta.
Ovako, na taj način, i služeći vladaru...

4. prizor

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON RODRIGO,
DON ARIJA, DON ALONSO, DON SANCHO

DON ALONSO

Himena traži pravdu, i tu je, gospodaru.

DON FERNANDO

Ta vijest mi nije draga, ni dužnost ova. Idi,

Jer ja je neću silit da tebe ovdje vidi.
Gle, ja te čak i tjeram i to je hvala neka!
No dođi prije k meni, moj zagrljaj te čeka.
Prilazi Don Rodrigo.

DON DIEGO

Himena kaznu traži, a hoće da ga štiti.

DON FERNANDO

Jest, kažu, da ga ljubi. To moram provjeriti.
Učinite se tužni.

5. prizor

DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIJA, DON SANCHO,
DON ALONSO, HIMENA, ELVIRA

DON FERNANDO

Što još Himena želi?
Dogodilo se sada baš ono što ste htjeli.
Zle Maure Rodrigo sa svojom smlavi četom,
No dopao je rana i umro ovdje netom.
Zahvalite sad nebu, osvetilo vas, znajte.
(Don Diegu)
Probljedjela je, eno, don Diego, pogledajte.

DON DIEGO

Ah, pogledajte, kralju! U nesvjesticu pada!
Prosudite tu ljubav po boli što je zada.
Razotkriva nam tajnu ta njena muka nijema.
Rodriga ona ljubi, tu sumnje više nema.

HIMENA

Rodrigo - mrtav? Kako?

DON FERNANDO

Ne, on je živ, Himeno,
I ljubi te ko prije, da znaš, nepromijenjeno.
Ti strepiš zbog Rodriga. Taj jad već mora svršit.

HIMENA

I radost može dušu u jednom času skršit.
Jest, prevelika radost ko uteg na nas pada,
Osjetila nam trpe kad dođe iznenada.

DON FERNANDO

U nemoguće stvari da vjerujemo, što li?
Ta vidjeli smo dosta pa znamo što te boli.

HIMENA

Pa dobro, nek se i to mom krajnjem jadu doda.
Ta nesvjestica, dakle, svu muku moju oda.
Ja digoh tužbu s pravom, a na što se sad svela?
Rodrigova sudbina... ah, ljuto sam se splela!
Da pogine za kralja, dok traje krvav boj,
Sva osveta bi moja cilj premašila svoj.
Ta uvredi bi takav svršetak bio ravan.
Za nj tražim smrt, dakako, no ne da umre slavan,
I ne u takvom sjaju, u časti i krasoti;
Na stratištu nek umre, nek umre u sramoti.
Nek umre zbog mog oca, a ne za svojeg kralja.
Nek umre s ljagom koja i uspomenu kalja.
Za domovinu pasti, to nije zla sudbina,
Ne, besmrtnost je u tom, ljepota, veličina.
Taj trijumf mogu voljet i ne bit pri tom kriva
Jer spasi nas, a meni - Rodriga preda živa,
Tog ovjenčanog vođu, toliko sad već slavnog
Da njemu danas nema na svijetu nigdje ravnog,
To biće koje, eto, i zasluži pošteno
Da bude mojem ocu ko žrtva prineseno.
No kakvu praznu nadu Himena ovdje goji!
Rodrigo nema zašto Himene da se boji!
Moj plač je prezren ovdje i naudit mu neće.
Po cijelom carstvu može bez bojazni da šeće.
Pod zaštitom je vašom, sve smije, sve on može
Pa likuje već tako i nada mnom, o bože!
Krv dušmansku on proli pa što sad pravda smije?
Ta krv mu je trofeja i zlodjelo mu krije:

Zar mora zakon stradati zbog pobjedničkog slavlja?
U isti red već i nas sa sužnjevima stavlja!

DON FERNANDO

Ne, previše si oštra i zanosiš se, kćeri.
Tko kroji pravdu, mora i pomnjivo da mjeri:
Tvoj otac pade mrtav zbog svoje nagle čudi
Pa ista pravda traži da vladar blago sudi.
I zato ne optužuj tu pravdu zbog svih jada,
Već pitaj svoje srce gdje don Rodrigo vlada.
A u dnu svoje duše već hvališ kralja svog:
Ta blagošću ti svojom Rodriga vraća tvog.

HIMENA

Što? Očuva mi? Koga? Mog dušmanina morskog
Zbog kojega sad trpim! Tog ubojicu drskog!
Moj opravdani zahtjev na dvoru slabo štiju.
Sve misle da mi godi što neće da me čuju.
Uskraćuju mi pravdu, ne pomaže mi plač.
Dopustite mi onda da tražim tuđi mač.
Ta mačem je Rodrigo ucivilit znao mene -
Zar neće mač, moj kralju, osvetit mrtve zjene?
Ja pozivam plemiće i nudim ovu cijenu:
Tko glavu tu donese, taj dobiva Himenu.
Dopustite tu borbu i nek se pravda vrši.
Za onoga ću poći tko don Rodriga skrši.
Dopustite sad, kralju, nek sve to bude javno.

DON FERNANDO

Taj običaj, Himeno, ustanovljen već davno,
(Pod izlikom da treba sve uvrede kažnjavati)
Prvake zna pogađati, života ih lišavati.
Tu mnogi teško griješe pa tako često biva
Da udaraju prava, da pri tom štite kriva.
Rodrigo je dragocjen. Dragocjen mi je, velim.
Samovolji sudbine prepustiti ga ne želim.
Razrešujem ga dakle. Tu krivnje možda ima
No nestade je sada s tim mrskim Maurima.

DON DIEGO

Što, gospodaru? Zakon ne vrijedi za mog sina?
Ne, dvor još nije bio svjedokom takva čina!

A što će na to narod, pa zavidnici davni?
Da kažu: vladar štiti Rodrigov život slavni
I traži samo način da spriječi takav boj?
Ne, plemić lijepom smrću i spomen čuva svoj!
Ovakav obzir ruši sav ugled mojem sinu:
Nek uživa sad mirno u junačkome činu.
Kad ubi drskog grofa, moj sin mi donije spas.
I držo se ko junak. Nek sačuva taj glas.

DON FERNANDO

Kad želite, nek bude, tu borbu ću najavit,
No mnogo će se drugih, kad padne jedan, javit;
Svi vitezovi moji Rodriga će izazvat
Da uzmognu ovako Himenu svojom nazvat.
Zar jedan protiv svijuju? To vaša pravda zbori?
Ne! Samo jednom ima taj junak da se bori.
Himeno, odaberi, valjano odaberi,
No nakon ove borbe ne traži ništa, kćeri.

DON DIEGO

Ne pokrivate plahe, otvorite im polje
Za borbu s mojim sinom nedostaje im volje.
Moj sin je danas slavan pa tko će nakon svega,
Moj gospodaru, doći, istupit protiv njega?
U koga je tu hrabrost i smionost tolika
Da iziđe bez straha pred takva protivnika?

DON SANCHO

Dopustite tu borbu. Tu stoji borac taj
Što čeka samo nalog da počne okršaj.
Iskažite mi milost, od želje, gospo, gorim.
Vi znate što ste rekli i za što se sad borim.

DON FERNANDO

Don Sanchu ćeš, Himeno, prepustit spor taj javni?

HIMENA

Obećala sam.

DON FERNANDO

Dobro, i sutra da ste pravni.

DON DIEGO

A zašto istom sutra? Ta junak se ne boji,
Pred protivnikom može i danas već da stoji.

DON FERNANDO

Iz boja u boj odmah, bez stanke, tako reći?

DON DIEGO

Rodrigo se odmaro o boju govoreći.

DON FERNANDO

Rodrigo se još mora bar donekle odmoriti.
No običaj se može u pravilo pretvoriti.
Već zato odmah kažem: veoma mi je žao,
I nerado sam na to svoj pristanak sad dao.
Stog vladar neće doći, a i dvor će izostat.
Govori don Ariji.
Don Arija će samo ko časni sudac ostat.
Ti borci neka budu pri sukobu pošteni.
Tko pobijedi u borbi, dovedite ga k meni.
A nagrada je ista, pa bio tko mu drago,
I sam ću ga odvesti da primi svoje blago.
Himena će mu vjernost po pogodbi prisegnut.

HIMENA

Što? Tako težak lanac Himenu mora stegnut?

DON FERNANDO

Ah, ti se tužiš na to no žar tvoj drugo veli:
On samo don Rodriga ko pobjednika želi.
Ne opiri se više, ta odluka ti godi.
Il' jedan ili drugi Himenu neka vodi.

PETI ČIN

Kod Himene

1. prizor

DON RODRIGO, HIMENA

HIMENA

Što? Usred bijela dana? Da svijet tu smjelost vidi!
Moj ugled može stradati! O, zaklinjem te, idi!

DON RODRIGO

Ja idem u smrt, gospo, pa dođoh k vama stoga
Da kažem svojoj dragoj bar zbogom prije toga.
Moj žar je čvrst i stalan, tek smrću može prestat.
Poklonit će se vama, a onda može nestat.

HIMENA

Ti ideš u smrt sada?

DON RODRIGO

Jest, smrt ću hitno tražit
Jer moram vašu žeđu za osvetom utažit.

HIMENA

Ti ideš u smrt! Njega u takve borbe broje
Da pred njim strava hvata to divlje srce tvoje?
Tko čini njega jakim, a tebe tako smuti?
Rodrigo ide u boj i smrt već sada čuti!
Ta bojao se nisi ni maurskog rata,

Ni oca mog, pa što te već sada očaj hvata!
A smionost, Rodrigo, pred pogibli zar pada?

DON RODRIGO

Ne, ne žurim se u boj. Ja u smrt letim sada.
Vi želite da umrem i vjerni zanos moj
Oduzima mi želju da branim život svoj.
Ja nisam manje hrabar no rukom neću maknut.
Ta mrzak sam Himeni i on me može smaknut.
Jest, ja bih bio noćas već poginuo tamo
Da bješe branit sebe, svoj jadni život samo!
No branio sam kralja i narod, zemlju svoju,
I izdaja bi bila da popustih u boju.
Zar himbom da se služim da odem u smrt? Kako?
Moj duh je častan, gospo, ne mrzim život tako!
No sad kad svoj probitak zastupat imam sam,
Vi tražite da umrem. Vaš sud ja prihvaćam.
Izabrali ste drugog. Ja nisam sreće te.
Ne, nisam vrijedan da me vi sami smaknete.
Ja neću branit sebe u kobnoj borbi toj.
Poštovat moram borca jar za vas bije boj.
S veseljem ću zamišljat da udara Himena
Jer Sancho čini ono što traži slava njena.
Bez obrane ću grudi izložiti, maču predat.
U Sanchovu ću liku tek vas, božanstvo, gledat.

HIMENA

Ah, tužna mi je dužnost da ruku na te dignem,
I protiv svoje volje da osvetom te stignem,
No ako takvu strogost ta ljubav traži tvoja,
Pa nećeš da se braniš za vrijeme smrtnog boja,
Kraj sljepila tolikog zadrži u pameti
Da tu i tvojoj časti opasnost sada prijeti.
Tvoj život može pratit i ne znam kakav sjaj -
Kad padneš, gledat će te ko pobijeđenog, znaj.
Rodrigu čast je draža i preča nego ja,
Rodrigo zbog te časti mog oca ubija
I odriče se tako, kraj svega žara svog,
Himene, svoje sreće i blaga ljubljenog.
Ja vidim kako na sve s ravnodušnošću gledaš
I kako hoćeš da se bez borbe odmah predaš.
Nedosljednost te neka ovako slabim čini?
O, zašto nisi vjeran jučeranjog vrlini?
Plemenit si tek onda kad muku meni spremaš,
A inače si plašljiv i smionosti nemaš?

Rodrigo, s mojim ocem postupao si strogo,
A sad u poraz ideš ne cijeneći se mnogo?
Ne želi smrt i pođi, uvaži dužnost moju.
Ne želiš li poživjet, bar čast obrani svoju.

DON RODRIGO

Po smrti vašeg oca i maurskome slomu
Zar moram dokazivat da nisam plašljiv? Komu?
Ja mogu skrstit ruke, toliko sam već slavan.
Svi znadu da sam smion i na sve da sam spravan,
Da mogu sve što hoću, da nigdje nema za me
Dragocjenosti veće - do moje časti same.
Vi mislite što bilo, ja mogu u tom boju
I poginuti, gospo, i spasit slavu svoju.
Rodriga neće nitko ko plašljivca optužit.
Ne, naslov poraženog on ne može zaslužiti.
I svi će reći: »On je Himenu voljet znao.
Da njenu mržnju stiša, u sukobu je pao.
Pred okrutnom sudbinom uzmaknuo je sada
Jer kob Himenu pozva da smrt Rodrigu zada.
Tu smrt je ona htjela i on je moro platit -
Sve s mišlju da je zločin tu glavu njoj uskratit.
Osvećujući oca on ljubav ubi njoj,
Osvećujući dragu on život dade svoj.
Himena bješe draža Rodrigu od života
No čast mu bješe prva i najveća vrednota.«
Jest, vidjet ćete borbu, Rodrigov bliski kraj,
Ne sumrak moje slave, već pojačani sjaj.
Jest, dobrovoljnom smrću tu uvredu ću sprati,
Jer samo tako mogu svoj zločin okajati.

HIMENA

Ah, tko će te zadržat, i gdje je sila ta,
Kad život drag ti nije, a ni čast vlastita.
Oduži mi se onda za ljubav koja gori:
Don Sanchu ne daj mene i junački se bori!
Od uvjeta me strašnog, Rodrigo, oslobodi!
Zar nevoljen muškarac k oltaru da me vodi?
Što još da kažem? Idi i brani život svoj,
Nadjačaj moju dužnost, odredi šutnju njoj.
O, voliš li me, ti ćeš pobijedit - ja sam cijena.
Ti znaš da pobjedniku i pripada Himena.
Sad zbogom. Izlanuh se i od stida sva gorim.

DON RODRIGO, sam

Ah, tko će mi odoljet? Sad želim da se borim!
No, Mauri, Navarci, Kastilci vruće krvi,
Svi španjolski junaci, na oštrom maču prvi,
Udružite se brzo, sjedinite svoj plam.
Nek dođe cijela vojska, ja čekam ovdje sam.
Sve sile vam se mogu u jednu sliti snagu
No nikad neće svladat tu moju nadu dragu.

2. prizor

Kod infantkinje

INFANTKINJA

Da i sad slušam ukor svoje časti
Zbog žara što me drži svu u vlasti?
Da slušam poziv ljubavne miline
Što kori tebe, časti, tiranine?
Na koju mi je stranu stati
I čiji glas ću poslušati?
Zaslužuješ me, dragi, to bješe smion čin
No ipak, sve zaludu, ti nisi kraljev sin.

Sudbino moja, bijes poput leda:
Što srce traži, to mu ugled ne da.
Izabrah rijetkog, velikog junaka,
I zato mi je bol ovako jaka!
Priredi se da budeš jača!
Ta pred tobom su dani plača,
Ne ugasiš li, dušo, taj nježni oganj svoj
Jer don Rodrigo neće, o neće biti tvoj!

No što se mučim? Moj se razum čudi:
Svoj dični izbor razum i sam kudi?
Moj muž, ko vladar, mora krunu nosit
No mogo bi me i Rodrigo prosit.
Dva kralja svladat i zarobit!
Pa za to mora krunu dobit!
Gospodar, Cid si, dragi; taj slavni naslov tvoj
Već više tko se mora pokorit vlasti toj.

U zao čas Himeni dadoh bijedna
Junaka - borca moje ruke vrijedna.
Himena je ko osvetnica mlaka,
A otac joj je mrtav, sam sred mraka!
    Ne pomažu tu muke moje
    Ni njegov zločin - gotovo je.
Ti dušmani se vole, sudbino, ti to znaš
I namjerno me sada ovako kažnjavaš!

3. prizor

INFANTKINJA, LEONORA

INFANTKINJA

Ti ovdje, Leonoro?

LEONORA

    Čestitat bih vam htjela.
Na koncu će se smirit ta vaša duša vrela.

INFANTKINJA

Smirenje? Zar smirenje u ovom moru jada?

LEONORA

Jest, ako ljubav s nadom oživljuje i pada,
Rodrigo neće, gospo, vaš duh privlačit dalje.
Vi znate da Himena u borbu njega šalje.
Pa postao joj mužem il udes da ga smlavi,
Ugasit će se nade i vi ste opet zdravi.

INFANTKINJA

Ah, kad bi bilo tako?

LEONORA

To treba očekivat.

INFANTKINJA

Pa nećeš mi i nadu ovako zabranjivat?
Ko proslavljeni junak on ide da se tuče
No ja ću smisliti način da korist ne izvuče
Jer ljubav koja mene milinom svojom muči
Sve zaljubljene duše prepredenosti uči.

LEONORA

Vi ne možete ništa kraj nježne veze ove.
Ni mrtvac nije mogo da razdor izazove.
Himenina je srdžba - zar ne vidite? - mlaka.
Ne progoni ga zato što zamrzi junaka.
Već sad je dobitnica - i prije boja tog
Jer za svog borca izbra mladića slučajnog.
Zar potraži prvake? Ne utječe se njima,
A mnogi su već slavni po svojim junaštvima.
Don Sancha ona zato i uzima iz skupa
Što prvi put tek sada u takvu borbu stupa.
Iskustva on još nema i nije još na glasu.
Himeni je to drago i nada se svom spasu.
Tom bezbrižnošću svojom pokazuje vam jasno:
Rješenje želi sretno no ujedno i časno.
Rodrigo će u borbi pobijedit vrlo lako
I njezinu će savjest umiriti, dakako.

INFANTKINJA

To vidim dobro i ja, pa ipak, nakon svega,
Koliko i Himena, obožavam sad njega.
Ah, što da radim, jedna, kraj ljubavnog žara?

LEONORA

Spomenite se tko ste: kći našega vladara.
Vladara vam nebesa namjenjuju, a vi?

INFANTKINJA

Ja gledam drugo biće u svojoj ljubavi.
Ja ne volim Rodriga, jednostavnog plemića.
Ne zove moja ljubav ovako tog mladića.
Junaka dičnog volim: gospodar, Cid je on.
Ta dva mu kralja služe, dva kralja napokon!
Ne bojim se sramote no glas ću srca svoga
Ugušit zbog ljepote u žaru onog dvoga.

Pa neka ga i krune, nek vlada kao vladar
Ja neću uzet natrag što jednom dadoh na dar.
U dvoboju s don Sanchom ko pobjednik će sjati
I ja ću ga još danas Himeni opet dati.
Ti vidiš moje muke, to srce probodeno,
No dođi: započeto nek bude dovršeno.

4. prizor

Kod Himene

HIMENA, ELVIRA

HIMENA

Elviro, požali me! Da znadeš kako patim!
Na časove se nadam no strepim odmah zatim.
Nijednu želju sebi dopustiti ne mogu!
Čim zaželim što bilo, već čujem savjest strogu.
Dva protivnika ovdje sad za me grabe mač.
I najbolji će izbor izazvati moj plač.
Jest, donio mi sada što bilo udes blagi,
Neosvećen je otac il izgubljen moj dragi.

ELVIRA

No bilo što mu drago, s vas pada teret briga:
Osvetit ćete oca il dobiti Rodriga.
Ja ne znam što vam udes, sudbina vaša pruža.
No znam da čast vam štiti, a daje vam i muža.

HIMENA

Što? Krvnika mog dragog? Zar morskog Sancha tog?
Il krvnika mog oca - Rodriga nemilog?
No postao mi mužem ma koji od mladića,
Pokrivat će ga uvijek krv najdražega bića.
Kad slušam obje strane, u glavi mi se vrti,
A bojim se svršetka čak više nego smrti.
Vi osvetničke misli, ne smućujte Himenu!
Umini, nježni žaru, ja neću takvu cijenu!
Ti moćni pokretaču sudbine što me skrši,
Tu kobnu borbu sada bez odluke završi!
Ni pobjedu ni poraz da nije vidjet meni!

ELVIRA

No bili biste pritom žestoko pogođeni.
Taj ishod ne bi mogo vaš teški jad ublažit -
Ta valjalo bi onda i opet pravdu tražit
I mržnju svoju vječno, neprestano izljevati,
Za svojeg dragog propast bez prestanka zahtijevat.
O, bolje je da junak svu hrabrost skupi svoju
I nametne vam šutnju pobijedivši u boju.
Nek zakon borbe stiša te vaše mučne sne,
I nek vam kralj, naš vladar poslušnost nametne.

HIMENA

Kad pobijedi Rodrigo, Himena da se preda?
Ni teški moj gubitak ni dužnost to mi ne da.
Ni volja našeg kralja ni strogi zakon mača
Ne dostaju sad ovdje: od svega čast je jača.
Rodrigo može Sancha pobijedit svakog trena
No moja čast će ostati, da znaš, nepobijeđena.
Kralj može pobjedniku i ne znam što obećati
No broj ću protivnika mnogostruko povećati.

ELVIRA

U oholosti čudnoj ne ustrajajte ovako.
Na koncu bi vas nebo i kaznit moglo lako.
Što? Odbijate sreću kad hoće da vas prati?
A mogli biste časno u šutnji ustrajati!
Što zahtijeva ta dužnost, o čemu ona sniva?
Rodrigo će vam mrtav povratiti oca živa?
Vas jedan jad već bije. Zar tražite i nove?
Zar i druge gubitke da prvi izazove?
Tvrdekorni ste, gospo, nedostojni ste njega,
A dvor vam daje dragog - junaka najvećega.
I nebo će se s pravom razgnjeviti u trenu:
Rodrigo smrt će dati, don Sanchu vas za ženu.

HIMENA

Pretrpjela sam dosad već dosta muka tih.
Proricanjem ćeš samo podvostručiti njih.
Nijednu ne bih htjela doživjeti, to ti velim,
A inače Rodrigu u boju uspjeh želim -
Ne zato što me k njemu moj ljudi vuče plam,
Već zato što ja neću don Sanchu da se dam.

Ta bojazan i rađa, Elviro, želje moje.
Što vidim, nesretnica? Elviro, gotovo je!

5. prizor

DON SANCHE, HIMENA, ELVIRA

DON SANCHE

Taj mač vam nosim, gospo, jer dužnost kaže meni...

HIMENA

Što? Krv se na tom maču Rodrigova crveni?
Sve najdraže mi uze, sve blago moje ote,
I još mi, podmuklice, tu dolaziš! Strahote!
O ljubavi usplamti, tu nema više straha!
Ta osvećen je otac! Sad pusti sebi maha!
Taj udarac mi ugled zajamčuje i krijepi,
Oslobađa mi ljubav i rađa očaj slijepi.

DON SANCHE

Smireniji u duši...

HIMENA

Ušuti, stvore drski!
Obožavam junaka, ti ubojico mrski!
Zaskočio si njega, junaka! Jao tebi!
Ovakvom napadaču on podlegao ne bi.
No ne nadaj se ničem od jadne, slabe žene.
Osvetio si, misliš? Ne! Ubio si mene.

DON SANCHE

Ovako čudno primit, i ne slušat, navalit...

HIMENA

Što? Želiš li se možda tom smrću i pohvalit?
No! Opširno prikaži, opisi samo, daj,
Moj zločin, svoju hrabrost i njegov kobni kraj!

6. prizor

Kod kralja

*DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIJA, DON SANCHO,
DON ALONSO, HIMENA, ELVIRA*

HIMENA

Ne, kralju, gospodaru, ne želim dalje tajit,
Što bezuspješno kušah svim silama zatajit.
Vi znate, gospodaru, da ljubljah borca tog,
A progonih ga ipak zbog smrti oca svog;
Da svoju čast i dužnost pretpostavili svom žaru,
To vidjeste, dakako, i sami, gospodaru.
Rodrigo je sad mrtav i ja sam od tog trena -
Ne neprijatelj strogi, već draga uciviljena.
Tu osvetu dugovah svom roditelju tužna,
A sad sam gorke suze svom nježnom žaru dužna.
Zbog revnosti don Sancha Himena život gubi,
A dobiva je onaj što mene danas ubi.
Ja smjerno molim milost u kralja zemlje ove -
Moj bol da gane njega, da nalog opozove.
Tom pobjedniku koji sve blago ote moje -
U miru da me pusti - imanje dajem svoje.
U samostanu želim sve do smrti prebivat.
Svog oca želim ondje, svog dragog oplakivat.

DON DIEGO

Na koncu, eto, ljubi i priznaje nam glasno
Da žar taj nije zločin, da ljubi s pravom, časno.

DON FERNANDO

Himeno, ti se varaš. Rodrigo ti je živ.
On pobijedi don Sancha, a izvještaj je kriv.

DON SANCHO

Njen žar je kriv za ovo, ne ja, ne volja moja.
Ja dođoh malo prije, da javim ishod boja.
Plemeniti taj ratnik, što zna da nju zanese,
Don Sancha razoruža. On reče: »Ne boj me se.
Ta borac si Himenin. Tu krv ja ne bih lio.
Bez ishoda bih prije tu borbu ostavio.
Ja moram do vladara, ti k njoj sad odmah kreni,

O ovom našem boju pripovijedaj Himeni.
Ko pobjednički poklon taj mačjoj predaj moj.«
Nju prevari taj predmet, čim dođoh amo k njoj.
Da, mislila je: ja sam pobijedio u boju,
Pa odmah ljuto planu i otkri ljubav svoju.
S toliko se žestine i jada stala gnušat,
Da nije ništa čula, da nije htjela slušat.
Pretrpio sam poraz, za moju ljubav štetan,
A ipak sam baš zato u ovom času sretan.
Ja neizmjereno gubim no volim taj gubitak:
Za ovu divnu ljubav moj poraz je dobitak.

DON FERNANDO

Ne stidi se, Himeno. Ta ljubav je ljepota
Pa zašto da je niječeš? Ne! Bila bi grehota.
Ta pohvalna je samo, da, pohvalna ta strast.
Izvršila si dužnost, obranila si čast.
Tvoj otac je sad miran; tim svojim stavom strogim
Ti izvrgnu Rodriga opasnostima mnogim.
Ugađala si dugo toj pravdi višnjeg neba
No ono traži drugo. Sad za se radit treba.
Ne opiri se dakle ni volji kralja svog
Jer ona tebi daje ko muža dragog tvog.

7. prizor

*DON FERNANDO, DON DIEGO, DON ARIJA, DON RODRIGO, DON ALONSO,
DON SANCHE, INFANTKINJA, HIMENA, LEONORA, ELVIRA*

INFANTKINJA

Himeno, otri suze, jer nema više jada.
Tog pobjednika primi iz moje ruke sada.

DON RODRIGO

Ne zamjerite meni, moj kralju, gospodaru,
Na koljena se spuštam, u ljubavnome žaru.
Ne dolazim po plaću ko pobjednik u boju,
Već nosim vama, gospo, i opet glavu svoju.
Ni strogi zakon borbe ni volju svog vladara
Iskoristiti neću, pun ljubavnog žara.
Pa ako ste zbog oca i sada još u čami,

Za pokoru ću činit što odredite sami.
Na četu suparnika da naoružan pođem?
U ratničkome žaru da na kraj zemlje dođem?
Da u bijeg nagnam vojsku, sam samcat i u trenu?
Junake iz svih priča da potisnem u sjenu?
O, ako samo mogu svoj grijeh da sperem tako,
Započet ću, Himeno, dovršit djelo svako.
I ako ponos traži da krivac glavom plati,
Jer samo tako može da čast i ugled vrati,
Ne tražite da drugi za borbu spremni stoje,
Osvetite se sami, a eto glave moje.
Tek vaše ruke smiju nepobijeđenog skršit,
Izvršite što nitko tu ne može izvršit.
No nek vam bude dosta što više nema mene -
Ne prognajte me barem iz svoje uspomene.
Vaš glas tom smrću čuvam. Nagradite bar nju.
Zadržite me, gospo, u svojem sjećanju
I recite u času kad suze navru same:
»Ah, on je umro jadan izgarajući za me!«

HIMENA

Ah, ustani, Rodrigo! Što rekoh pred vladarom,
Zanijekati ne mogu, sve priznajem sa žarom.
Ne mogu mrzit krepost. Rodriga ona prati,
A kraljev nalog valja bez riječi poslušati.
Jest, vi me, veličanstvo, osudiste doduše
No hoćete li gledat vjenčanje mirne duše?
Ta od mene tek muku te vaše riječi traže!
I to se kod vas s pravdom i pravednošću slaže?
Rodrigo treba zemlji i njenoj veličini,
A ja da platim ono što junak za njih čini?
Zar ukorima vječnim da predam sebe sama?
Krv očeva je na njoj zbog zločinačkog plama!

DON FERNANDO

O, vrijeme nam i ono uzakoniti znade
Što gledamo u duhu bez tračka neke nade.
Rodrigo dobi tebe i njegova ćeš biti.
Osvojio te danas ko junak ponositi.
Pa ipak, ja bih bio tvoj neprijatelj, znam,
Da nagradu sad odmah tom pobjedniku dam.
Pa dobro, ja ću zasad odgodit to vjenčanje
No ostaje moj nalog i tvoje obećanje.
I godina nek prođe dok prevladaš svoj plač.
A ti, Rodrigo, uzmi u desnicu svoj mač.

Na obalama našim zle Maure ti svlada,
I pomrsi im račun, i izgna ih iz grada.
Do Afrike ih goni, taj rat prenesi k njima,
Opustoši im zemlju, tim mrskim Maurima.
U strahu će se tresti čim čuju za te samo.
Ta prozvaše te Cidom - pa budi vladar tamo.
Himeni budi vjeran junakujući slavno,
Zasluži je još više i k njoj se vrati ravno,
A ona nek te onda po junaštvima cijeni.
Vjenčanje s takvim borcem nek bude čast Himeni.

DON RODRIGO

Što ne bih ovom rukom izvršio u žaru
Da dobijem Himenu, da poslužim vladaru?
Daleko od nje moram nestrpljivost da svladam
No sretan sam već zato što mogu da se nadam.

DON FERNANDO

Himenino je srce već sad, Rodrigo, tvoje
No u sebe još vjeruj, u stalnost riječi moje.
Umiri njenu savjest, što sad još smeta njoj,
A pomoć ti je vrijeme, tvoj mač i vladar tvoj.

SVRŠETAK TRAGEDIJE

RJEČNIK

alfanga (ar.) - vrsta kratke sablje

Aragon - danas pokrajina, a nekoć kršćansko kraljevstvo u sjevernoj Španjolskoj

Granada - grad i kraljevstvo u južnoj Španjolskoj, u Cidovo vrijeme pod arapskom vlašću

infantkinja - u Španjolskoj kraljeva kći koja nije nasljednica krune; kraljevna, princeza

Kastilja - kršćansko kraljevstvo u sjevernoj i središnjoj Španjolskoj, jedno od kraljevstava koje čini jezgro buduće Španjolske

Mauri - muslimanski, arapski stanovnici sjeverne Afrike i Španjolske

Navara - srednjovjekovno kraljevstvo u Pirinejima

ograšje - bojište, boj, bitka

pogružen - potišten, smrknut

spravan - spreman

Toledo - povijesni grad u središnjoj Španjolskoj, stara španjolska prijestolnica; u Cidovo vrijeme pod vlašću Arapa, dok ga 1085. nije osvojio Alfonso VI. od Kastilje

vajan - jadan